



XIII  
Eötvös  
Konferencia

2012. május 4–6.,  
Eötvös József Collegium  
1118 Bp., Ménesi út 11–13.



# *A konferencia programja*

## *május 4., péntek*

- 8.00–8.15 – Megnyitó
- 8.20–10.00 – Kultúratudomány szekció
- 10.20–12.40 – Biológia-kémia szekció
- 13.00–17.00 – Földrajz-, földtudomány szekció
- 17.20–19.00 – Matematika-fizika szekció
- 19.20–21.00 – Informatika szekció
- 19.00– *Sütögetéssel egybekötött kertiparti*
- 20.30– *Open Mic felolvasóest (Estike)*

## *május 5., szombat*

- 8.00–10.00 – Szociológia szekció
- 10.00–11.00 – Prof. Hankiss Elemér előadása
- 11.00–13.20 – Magyar irodalom szekció
- 13.30–20.00 – Történeti ülés
- 13.30–15.25 – Archaeologia szekció
- 15.35–17.00 – Egyház- és társadalomtörténet szekció
- 17.15–17.45 – Könyvbemutatók
- 17.50–19.00 – Új- és jelenkori művelődéstörténet szekció
- 19.10–20.30 – Collegiumtörténet szekció
- 20.30– *Snoocerotatás a Rex Williams snookerklubban*

## *május 6., vasárnap*

- 8.00–11.00 – Politika a társadalomban szekció
- 11.00–11.40 – Tamás Pál előadása
- 12.20–15.00 – Világirodalom szekció
- 15.20–18.00 – Nyelvészet szekció
- 18.10–21.40 – Filozófia szekció
- 22.00– *Záróbuli*

**Fővédnök:**

Horváth László *(igazgató)*

**Szervezők:**

*Eötvös Collegium*

*Diákbizottsága*

Machó Zsófia *(elnök)*

Körmendy Judit *(általános alelnök)*

Róth Judit *(pénzügyi alelnök)*

Balga Nóra

Csatáry Andrea

Herczeg Ildikó

Lukács Tamás

Szarka Alexandra

Varga Nóra

**Informatikai felelősök:**

Hapák József *(honlap)*

Cséri Tamás

**Arculat:**

Balló Dávid

# Részletes beosztás

május 4., péntek

8.00–8.15 Megnyitó

8.20–10.00 Kultúratudomány szekció

Szekcióvezető: Dr. Darida Veronika

8.20–8.40 Serkédi Orsolya

ELTE

*Ikonográfiai elemek Pier Paolo Pasolini Dekameron c. filmjében*

Előadásomban Boccaccio *Dekameron*jának filmes adaptációjára, Pier Paolo Pasolini alkotására és annak ikonográfiájára szeretnék fókuszálni. Boccaccio *Dekameron*ja a reneszánsz szellemiségének mintegy irodalmi összefoglalója: tükrözi a kor valóságának, illetve ember és társadalom viszonyának. Pasolini 1971-ben rendezett *Dekameron*ja ezt a 14. századi realitást dokumentálja és adaptálja 20. századi környezetre, ember és Isten, valóság és művészet kérdéseit kutatva. A rendező „festett hatásokban” (vö. *effetto dipinto*) bővelkedő poétikus filmművészetében (vö. *cinema poetico*) a keresztény ikonográfia motívumai központi helyet foglalnak el. A képzőművészeti hatások közül a *Dekameron* esetében Giotto és id. Pieter Brueghel hatása számottevő: a film álm-jelenetében Giotto *Utolsó ítélet*ének hatására rendezi a karakterek gesztusait, szavait, tetteit kompozíciókba. Előadásomban elsősorban azt fogom vizsgálni, hogyan kommunikál Giotto ábrázolásmódja és a Boccaccio által írott szöveg a Pasolini-filmben megjelenített valósággal, milyen összefüggések és különbségek fedezhetők fel, és mit tudhatunk meg belőlük a 14. század emberéről a 20. század klímájában.

8.40–9.00 Tamás Bence

ELTE – EJC

*A hat állam minisztere, Su Qin: fikció vagy történelem*

„...míg Su Qin főminiszter volt Zhaoban, addig (Hangu) szorosain keresztül nem indultak (hadseregek). Ebben az időben az Égalatti nagysága, népének sokasága, uralkodóinak ereje, minisztereinek hatalma mind Su Qin tervét követte. Egy dou gabonát sem pazaroltak, egy fegyvert sem emeltek fel, egy katonát sem küldtek harcba, egy íjon sem szakadt el a húr; egy nyíl sem tört ketté; a fejedelmek megbékéltek, s rokonokként bántak egymással, még saját testvérüknél is jobban. ...így eshetett, hogy Su Qin, ki (eredetileg) nem volt több, mint egy félreeső utcácska vályogviskójában élő írástudó, s ki olyan szegény volt, hogy házának ajtaja, s rajta a zsanér eperfából voltak, kocsija karzatán támaszkodva hajtotta lovait, bejárta az Égalattit, hosszasan hirdette (tervét) a fejedelmeknek, elnémította tanácsadóikat, az Égalattiban senki sem tudott vele szembeszólni.” – írja a *Hadakozó fejedelemségek politikája* című munka (Zhanguoecé ???), s a kínaiak többsége ezt több mint kétezer éve történelmi tényként kezeli. Azonban Henri Maspero, a 20. század elején élt jeles francia sinológus munkássága során rámutatott arra, hogy Su Qin és az általa létrehozott szövetség nem illeszthető bele a Hadakozó fejedelemségek korának történelmébe, bővelkedik anakronizmusokban, melyek hitelességét teljességgel megkérdőjelezzik. S bár Maspero ezen végkövetkeztetése kétségkívül helytálló, azonban a témát tárgyaló munkáiból kitunik, hogy egy sor kijelentése finomításra szorul, így a következőkben röviden be kívánjuk mutatni Maspero érveit, részben pedig más kutatók munkásságára és saját gondolatainkra támaszkodva ki kívánjuk egészíteni azokat.

### XIII. Eötvös Konferencia

9.00–9.20 Kollár Zsuzsanna

ELTE

*Teleki József és a Tudományos Gyűjtemény jelentősége a magyar drámatörténetben*

Van-e a 18-19. századi magyar drámáknak története? Megírható-e a drámatörténet? Véleményem szerint egyfajta módszertani megújulás segítségével igen. Ehhez azonban szükség lenne a színháztudományra mint segédtudományra, a sokoldalú forrásanyag újraolvasáson alapuló megközelítésére, a drámák és színművek szövegközeli, tematikus illetve dramaturgiai vizsgálatára, valamint egy többszörös kritériumrendszer felépítésére. Hiszen ha ezt a nemlétező történetet hiányként értelmezzük, akkor kérdés marad, hogy milyen szervezőelv mentén lehetne összefűzni a klasszikus magyar irodalom drámai hagyatékát. Előadásom fókuszában a probléma kritikátörténeti-hatástörténeti dimenziója áll: hogyan járult hozzá az 1817-ben induló *Tudományos Gyűjtemény* a sikeres magyar drámák megírásához, hogyan tereli helyes mederbe Gróf Teleki József (az arisztokrata, a későbbi MTA első elnöke) a kritikai látószöveget, a hangvételt és az értelmezést? Milyen drámakoncepció áll kritikai megnyilvánulásai mögött? Hogyan hatottak újításai a későbbi kritikai gyakorlatra, milyen irányt vesz Teleki után a kritika? A kérdésekre két Teleki-recenzió, valamint a *Tudományos Gyűjtemény* rövid jellemzésének segítségével kísérlem meg a válaszadást, és remélem, vizsgálódásaim közelebb viszik a hallgatóságot a 19. századi magyar drámai hagyomány sajátos problémarendszerének megértéséhez.

9.20–9.40 Varga Nóra

ELTE – EJC

*Az Állami Bábszínház felnőtt előadásai Szilágyi Dezső igazgatása alatt – A Kísérleti Stúdió*

„Az igazi színész nem szenvedélyeket érez, hanem teljes, emberi sorsot él át a színpadon”, vallotta a neves színházi szakember, Konsztantyin Szergejevics Sztanyiszlavszkij, a bábművészet tekintetében viszont úgy kerek a mondat, ha hozzátesszük a Németh Antal által kiegészített André Gervais idézetet: „átadja magát a bábunak, ami viszont a megalkotott személlyel ajándékozza vissza”. A bábművészetet korunk embere elsősorban a gyerekek művészeként kategorizálja, részben még a szocializmus égisze alatt hozott kulturális politikai döntések következményeként. Napjainkban azonban egyre több, a felnőtt közönséget (is) megcélzó előadás születik hazánkban, több kísérleti jelleggel. A felnőtt bábművészet kissé hiányos, ám történetileg meghatározó előzményekre tekint vissza. Előadásomban az Állami Bábszínház Szilágyi Dezső igazgatása alatti korszakát elemzem (1958–1992) a felnőtt előadások szempontjából, hangsúlyozva a Szonyi Kató, Balogh Géza és Urbán Gyula neve által fémjelzett Kísérleti Stúdió munkáit.

9.40–10.00 Hevesi Krisztina

*ELTE – EJC*

*Kopt mágikus szövegek a bécsi Papyrussammlungból*

Az óegyiptomi és különböző közel-keleti elemekből építkező kopt mágia számos lelete maradt ránk, többek között a bécsi Papyrussammlung kiadatlan papiruszai. A K 5859 és a K 20486 raktári jelzetű írásos emlékek olyan kiadatlan szövegek, amelyek mágikus ábrázolásokat, neveket és kifejezéseket tartalmaznak, így nyelvészeti, vallási és művészeti szempontból is fontosak. Előadásomban szeretnék kitérni a kopt mágia eredetére, formáira és használatára, majd bepillantást engedni az említett emlékek nyújtotta információkba, illetve rámutatni a hasonló papiruszokkal, pergamenekkel vonható párhuzamokra.

10.00–10.20 Szünet

10.20–12.20 Biológia és kémia szekció

*Szekcióvezető: Dr. Kele Péter*

10.20–10.40 Mokos Judit

*ELTE*

*Evolúciók*

Miben hasonlít a vallás gondolata egy DNS darabra? Hogyan kelhet életre egy számítógépes program és hozhat létre sikeres utódokat? Hogyan működik az evolúció a pénz világában, és hogyan lehet színtere a saját elménk? Mi köze van a Tétlapónak a vírusokhoz? És miért az evolúció napjaink egyik legsikeresebb mémje? A darwini elméletet a természetes kiválasztódásról, mára már nem csak a biológia használja. Minden olyan helyzetben, ahol az erőforrások szűkösek, az egyedek szaporodnak, tulajdonságokat örökítenek át, valamint fennáll a mutáció lehetősége, alkalmazható az evolúciós folyamat modellje. Ezért beszélhetünk kulturális és gazdasági evolúcióról, evolúciós pszichológiáról, vagy számítógépes vírusok evolválódásáról. Az előadás az evolúciós színtereket részletezi.

10.40–11.00 Dr. Barczy Szilvia

SOTE

„Okosító” ételeink

*Korszerű táplálkozástudományi összefoglaló vizsgaidőszakra*

Azt gondolhatnánk, hogy a vizsgaidőszak alatti fokozott kávéfogyasztás pozitív hatással van a tanulás hatékonyságára. Pedig a benne levő koffein gátolja az agyműködést és az emlékezőképességet serkentő lecitin termelődését. A kávé fogyasztása mellett nem szabad megfeledkeznünk az egészséges táplálkozásról sem, amely nagyban hozzájárulhat vizsgáink sikerességéhez. Az agy számára is különösen fontos a vitaminokban és ásványi anyagokban gazdag étkezés. A helyes táplálkozás nagymértékben befolyásolja szellemi teljesítőképességünket. Az omega-3 zsírsavak táplálkozásunk létfontosságú elemei. A főként tengeri hal eredetű omega-3 zsírsavak legfontosabb hatása, hogy javítják a gondolkodásért és az értelmi képességekért felelős agyterületek működését, valamint alapvető szerepet játszanak az agyban levő idegsejtek közti kommunikációs folyamatokban. Ezáltal javul a tanulási készség, szellemi teljesítőképesség és a koncentráció is hosszabb ideig fenntartható. Ezen felül javítja a memóriát, ami a megtanult anyag előhívásában jelenthet segítséget. Az agy táplálékként is emlegetett B-vitaminok elengedhetetlenek idegrendszerünk megfelelő működéséhez. Mégis, miből állítsuk össze a B-vitaminban gazdag agyserkentő menüt? Miképpen javíthatjuk helyes táplálkozással agyunk működését? Mitől lehetünk „okosabbak”? Miért jók az omega-3 zsírsavak? Hol találhatóak a táplálkozási piramisban? És még sok ehhez hasonló kérdésre adok választ előadásomban.

11.00–11.20 Simon Lehel

DE

*Az autizmusok neurobiokémiai megközelítései*

Az autizmusokat vizsgálták már klinikai leírásként, a most divatos kognitív pszichológia eszközeivel, agyanatómiailag (lásd *corpus callosum-* és *hypothalamuslaesio*), genetikailag (X – fragilitás), genderszemponatok alapján (lásd Asperger-szindróma: „*male brain disorder*”), de e modelleket meg sem kísérelték egyesíteni. A klinikai leírást már lehet kognitív pszichológiailag igazolni (lásd „Read the Mind”-tesztek), ez már bevett. Mindezzel magyarázható a *corpus callosum-laesio*, például, s ennek gendervonatkozásával az X-fragilitás, és így tovább. A biokémiai egyesített modell még várat magára, miközben tele van a tudományos média az oxytocin-, a secretin-, az ondansetron-, illetve a naltrexonkísérletekkel. Mi a közös bennük a *hypophysialis nucleus suprachiasmaticusában*? Eddig is sejtettük, hogy ez a kulcs, csak nem volt rá biokémiai modell. Ennek – az összes agykutatási gyógyszer technológia kortárs fejlődésével könnyen megvalósítható – javaslatát tenném meg a peptidoperátor polimer aminok alkalmazhatósági vizsgálatával – konkrétan a hypothalamus neuropeptidjeit megelőzve.



11.20–11.40 Molnár Tibor

CEU

*Vörösiszap – földön, vízben, levegőben*

A 2010. októberi, kolontári vörösiszap-katasztrófa során tíz ember meghalt, mintegy ezer hektár mezőgazdasági terület elszennyeződött a kiömlött egymillió köbméter vörösiszaptól. A 13,7-es pH-jú lúgoldat kiirtotta a Torna-patak és a Marcal folyó élővilágát, és a Rábán, valamint a Mosoni-Dunán keresztül a Dunába folyt. A nemzetközi konfliktusok megelőzése érdekében a hatóságok azonnal megkezdték a lúg semlegesítését, de ezt természetes folyamatok (pl. pufferhatás, hígulás) is elősegítették. Az előadás beszámol a már semlegesítődött vörösiszappal kapcsolatos mintavételezésről, az elvégzett vízi és szárazföldi toxikológiai vizsgálatokról, valamint a kiporzás lehetősége miatti légszennyezésről, mely nemcsak hazánkban, de az USA-ban is tud gondot okozni. Kérdés: alkalmas-e a terület a továbbiakban élelmiszer-termelésre, ill. hogyan segíthető elő a Torna és a Marcal regenerálódása. A világ több pontján okoz gondot a vörösiszap tárolása, szárazföldi, sőt tengeri lerakókban. Magyarországon több mint 50 millió tonnát tárolnak, mellyel kapcsolatban az eddigieknél progresszívebb hozzáállást javasolok: tárolás helyett teljes hasznosítást, melynek gazdasági előnyeihez a környezeti kockázatsökkentést is hozzá kellene számolni. Így egy potenciális veszélyforrást gazdasági erőforrássá lehetne átvizualizálni.

11.40–12.00 Kecskeméti Ádám

DE

*Tripszin immobilizálása polidimetilsziloxánból készült mikrofluidikai csipekben peptid térkép vizsgálatokhoz, az adszorpciós hatások vizsgálata*

Mikrofluidikai csipek használata a modern analitikai kémia több területén is hasznos lehet. Fehérjék azonosítására az egyik standard módszer, az oldatban, tripszin segítségével történő emésztést követő „peptid térkép” elemzést jelentősen lerövidítheti, mindamelllett kisebb mintatérfogat is elég az analízishez. Ezen módszer kidolgozásához az első lépés, hogy megtudjuk, milyen körülmények között adszorbeálódik leginkább a tripszin a PDMS falára. Különböző detergenssekkel módosítva a PDMS falának felületi töltését eltérő mértékű adszorpciót kaphatunk. Munkám során infravörös spektroszkópiával, atomerő mikroszkóppal ill. kapilláris elektroforézissel vizsgáltam ezen adszorpciós hatásokat. Távlati célunk, hogy a PDMS csipek csatornáinak felületére adszorbeálódott tripszin segítségével végezzünk on-line fehérjebontást, majd közvetlenül a csipben, elektroforézis segítségével vagy tömegspektrométerrel kombinálva azonosíthassunk fehérjéket.

## XIII. Eötvös Konferencia

12.00–12.20 Hadházi Ádám

DE – HISZ

*Benzil-típusú védőcsoportok eltávolíthatóságának vizsgálata  
szénhidrátokon*

A szénhidrátkémiai szintézisekben kulcsszerepet játszik a jól megtervezett védőcsoport-stratégia. A bonyolult szerkezetű oligoszacharidok előállítása folyamatosan igényli új védőcsoportok bevezetését, és specifikus eltávolítási módszerek kifejlesztését. Vizsgálatokat végeztünk benzil-típusú (benzil-, p-metoxi-benzil-, (1-naftil)metil-, (2-naftil)metil-, difenilmetil-, fluorenil-, 9-antracénilmetil- és p-klór-benzil-) védőcsoportok relatív stabilitásának meghatározására. A vizsgálandó éterek bázikus körülmények között a benzil-éterhez hasonlóan stabilak, ugyanakkor savakkal, oxidációval és redukcióval szemben különböző mértékben érzékenyek. Számos modellvegyületen, primer és szekunder helyzetben tanulmányoztuk ezen csoportok eltávolítását katalitikus hidrogénezés, oxidatív hasítás (CAN és DDQ) és savas hidrolízis révén, továbbá sav-katalizált eltávolítást vizsgáltunk N-metil-p-toluol-szulfonamid jelenlétében. Kutatásaink újak és jelentős eredményt szolgáltatnak a preparatív cukorkémia illetve a védőcsoport manipulációk terén.

12.20–12.40 Szünet

12.40–17.00 Földrajz-, földtudomány szekció

*Szekcióvezetők:* Prof. emer. Probáld Ferenc (1. ülészak)  
Dr. Győri Róbert (2. ülészak)

12.40–13.00 Balogh Viktor Dániel

ELTE – EJC

*Űrgeodéziai módszerek szerepe a kéregdeformációk monitorozásában*

A jelenkori deformációk ismerete kulcsfontosságú a lemeztektonikai folyamatok megértésében, amely az űrtechnológia fejlődésével kvantitatívan is értelmezhetővé vált. A radar interferometria és a GPS technika kivételes lehetőséget nyújt nemcsak a vertikális és horizontális irányú deformációk monitorozására, hanem más, ezen alapuló gyakorlati alkalmazásra, mint például a földrengés-veszélyeztettség előrejelzése. Előadásom célja bemutatni a két eltérő technológiát és alkalmazási lehetőségeit, a GPS mozgásvizsgálatok szerepét a tektonikai folyamatok megértésében, továbbá ismertetem a kiemelt fontosságú Adria mikrolemez mozgásvizsgálati eredményeit, amely a Pannon-medence, egyben az egész alpi-pannon régió neotektonikájának fő mozgatórugója.

13.00–13.20 Biró Tamás

ELTE

*Vulkanosedimentológiai vizsgálatok alkalmazása vulkáni folyamatok rekonstruálásához – a Budai-hegység késő-eocén korú tufáinak példája*

A vulkánok, a vulkanizmus mindig is érdekelték az embereket. A Kárpát-medence bővelkedik vulkáni képződményekben. A Börzsöny, a Visegrádi-hegység vulkáni kúpjai, vagy a Balaton-felvidék bazaltformái mindig a hazai földtudomány érdeklődésének fókuszában álltak. Sokkal kevesebbet tudunk azonban a Kárpát-medencét felépítő lemezek peremén, a paleogén során lezajlott vulkánizmusról. Annak ellenére, hogy a főváros közvetlen közelében lévő Budai-hegység bővelkedik az ún. Periadriai-vulkanizmus során létrejött kőzetekben, kevésbé ismerjük ezen vulkanitok jellemzőit. Az előadás bemutatja, hogyan lehet a Budai-hegység késő-eocén korú vulkáni rétegeiből felvázolni az azokat létrehozó vulkáni és üledékes folyamatokat. A vulkáni működés, illetve a kőzettévalás mikéntjének rekonstruálásához elsőként terepi szedimentológiai-, fizikai vulkanológiai vizsgálatokat alkalmaztam. Ezek után mikroszkópos módszerekkel vizsgáltam meg a piroklasztitokat. A petrográfiai, illetve mikromineralógiai elemzésekkel sikerült-képet kapnom a vulkanitokat létrehozó folyamatsorokról, illetve a rétegeket ért utólagos hatásokról. Ezen kívül számos ősföldrajzi jellemvonás is feltételezhető a kapott eredmények alapján.

13.20–13.40 Bottyán Emese

ELTE – EJC

*Klíma és bor – összefüggések a kőszegi „Szőlő Jövésének Könyve” alapján*

Koszegen ma is él az a szokás, hogy Szent György napján, április 24-én, ünnepség keretében bemutatják a környékbeli szőlőskertekben az aznap frissen vágott szőlőhajtásokat a város vezetőinek, és azokat természetes nagyságban, színes vízfestményen megörökítik. Ez a hagyomány 1740-ig nyúlik vissza. Ezeket a rajzokat egy vaskos könyv, a „Szőlő Jövésének Könyve” tartalmazza. A kötet a szőlőhajtások rajzán túl számos évről tartalmaz bejegyzéseket a bortermés mennyiségéről és a bor minőségéről, valamint feljegyzi a kőszegi szőlőket ért jégverések és későtavaszi fagyok dátumait is. E páratlan kultúrtörténeti emlék meteorológiai szempontból is figyelemre méltó, hiszen a növényi életjelenségek és az időjárás között szoros kapcsolat van. Ez teszi lehetővé, hogy hosszabb növényfenológiai megfigyelési sorok alapján következtessünk olyan régi időszakok időjárására, amikről műszeres mérések adatai nem állnak rendelkezésre. Ezen kívül megállapításokat tehetünk az adott év tavaszi illetve őszi időjárása és a bor minőségemennyisége közötti összefüggésekre. Előadásomban ezeket a kapcsolatokat szeretném bemutatni.

13.40–14.00 Farkas Márton Pál

ELTE – EJC

*A D"-réteg sűrűségének hatása a földköpeny-konvekció időbeli viselkedésére*

Az emberiséget öntudatra ébredése óta foglalkoztatja, hogy mi az eredete a Föld felszínét oly változatos tévő hegyláncoknak, vulkáni vonulatoknak, medencéknek, óceánoknak, így az elmúlt évszázadok során a számos magára adó természetfilozófusnak, természettudósnak megvolt a Föld működéséről alkotott modellje: legtöbbjük arra az álláspontra jutott, hogy a felszín alatti tartomány folyékony halmazállapotú. Mára már számos bizonyíték támasztja alá Rumford, majd Rayleigh, illetve Bénard elméletét (1916), miszerint az említett számos felszínalakító folyamatot a földköpenyben zajló termikus konvekció irányítja. Bár az elmúlt évszázadban a szeizmológiai megfigyeléseknek, a laboratóriumi kísérleteknek és a numerikus modellezéseknek köszönhetően részletes információkkal rendelkezünk a Föld belsejéről, mégis a földköpeny termikus konvekciójával kapcsolatban számos kérdés, köztük az egyik legfontosabb, máig megválaszolatlan maradt: a folyamathoz köthető nagy kiterjedésű ún. forrófoltok (hotspotok) hogyan illeszthetők ebbe a folyamatba? És ehhez hogyan kapcsolódik a földköpeny alsó kb. 300 km-es tartományában található ún. D"-réteg? Az előadás során erre a kérdésre kívánok majd választ adni egy numerikus módszer bemutatásával.

14.00–14.20 Garamszegi Balázs

ELTE – EJC

*A klímaváltozás "fegyvertényei" Grönlandon és az Északi-sarkvidéken*

Klímaváltozás, globális felmelegedés: korunk egyik legégetőbb problémája, a természettudományos publikációk talán legkedvesebb vesszőparipája. De vajon általános a jelenség? Mindenhol ugyanazok és ugyanakkorák a „tünetek”? Az éghajlatváltozás néhol jóval markánsabban fejti ki hatását. Ilyenek az Északi Félteke arktikus területei is. Számos ok miatt a melegedést kiváltó okok itt felerősödnek, ezáltal Földünk legészakibb részei a globális változások indikátoraként működnek. A gyors ütemű változásoknak azonban jelentős visszacsatolásai vannak az alacsonyabb szélességek éghajlatára is, így az itteni jelenségek értelmezésének az indikátorszerepen és a helyi problémákon túlmutató jelentősége van. A melegedés fokmérője többek között a hóborítás megváltozása is. Az arktikus területek átlagos hóborítása az elmúlt három-négy évtized alatt nagyjából 90%-ára zsugorodott, és további jelentős hóborítás-csökkenés várható. A jelenség azonban korántsem általános! Grönland átlagos hóborítottsága az elmúlt közel fél évszázad alatt csaknem folyamatos növekedést mutatott a felmelegedés dacára, első sorban a nyári hónapok esetén. Hogyan lehetséges ez? Előadásomban a grönlandi hómezők története mellett szóba kerülnek a klímaváltozás egyéb, a térségre vonatkozó fegyvertényei is. *Quo vadis Grönland, quo vadis Arktisz?*

14.20–14.40 Szünet

14.40–15.00 Gyimesi Zoltán

ELTE – EJC

*A „kvantitatív forradalom” narratívái*

Előadásom a tudománytörténeti narrativitás szerepéről fog szólni, ehhez kapcsolódóan pedig a történelmi hivatkozások kontextualizálásának, az episztemológiai pluralizmus szerepének és a tudományos tudás földrajzi vizsgálatának jelentőségéről is fogok beszélni. Ezeknek a szempontoknak a szemléltetésére egy viszonylag tág kutatási területet határoltam körül, amely a földrajztudomány ún. „kvantitatív forradalmának” időszakához kapcsolódik. Célom rámutatni arra, hogy a földrajztudomány történetét különböző szerkesztett narratívák strukturálták, amelyeket egykori intellektuális érdekek szerinti polemikus viták rögzítettek. Ez a pozicionálási folyamat a „nyertes” fél aszimmetriáján alapul, és alapvetően szociológiai tényezők, így például generációs váltások is szerepet játszanak benne (Kuhn). A kutatómunkám során hat különböző „narratív szálát” határoztam meg: a Hartshorne–Schaefer-vita mitologizálása, a kanti érvelés narratívája, az idiografikus/nomotetikus narratíva, a földrajz mint tértudomány narratívája, az abszolút és relatív térszemlélet narratívája, Kuhn és a paradigmaváltás narratívája. A történeti kontextualizálás során és az egyes narratívák felbontásával a domináns diskurzusok (Foucault) fogalom-átértelmezései nyomon követhetővé válhatnak, és ekképpen meg lehetne rajzolni az egyes fogalmak genealógiáját.

15.00–15.20 Incze József

DE – HISZ

*A területhasználat változásai és jelentőségük a táj antropogén felszínfejlődésében a tokaji Nagyhegy példáján*

A tokaji Nagyhegy területhasználatában gazdasági-társadalmi változások hatására jelentős térbeli átrendeződések figyelhetők meg. Dolgozatomban 1784–2010 között vizsgáltam meg a területen végbement változásokat történeti térképekről vektorizált területhasználati adatok felhasználásával. Kutatásomban a beépített területek, erdőterületek, gyepterületek, szántóterületek és a szőlőterületek változásait vizsgáltam. A legjelentősebb változások a szőlőparcellák esetében következtek be, kiterjedésük  $\frac{1}{4}$ -ére csökkent. A szőlőterületek csökkenésével a szántóföldek és a gyepterületek mérete sokszorosára nőtt. Az erdőterületek esetén az 1950-es évek erdőfelújítása után figyelhető meg jelentősebb területgyarapodás. A beépített területek esetén kezdeti területnövekedés után stagnálás jellemző a mintaterületen. A történeti térképek alapján elkészítettem az antropogén tájatalakítottság mértékét bemutató térképet, amelyen a bármely időpontban megművelt, de nem tereprendezett területeket, egykor vagy ma tereprendezett területeket és az eróziós vízmosásokat különítettem el. Vizsgáltam a gyorsított erózió sújtotta területek, az eróziós vízmosások, valamint a tereprendezett területek anyagvesztését.

15.20–15.40 ifj. Konkoly Sándor

PTE – SzJSzK

*„Vár állott, most kőhalom” Egy rejtélyes erőd a Mohácsi-szigeten*

A Mohácsi-sziget északi részén alaphegységi kibúvás karbonátos rétegei érik el a felszínt. Az alluviális üledékekből előtörő szigettrög csupán az utóbbi évtizedekben került a geológia látóterébe, jelentőségét, sőt létét sokáig megkérdőjelezték. Munkámban röviden bemutatom a képződmény történetét, majd elsőként annak Dunához fűződő kapcsolatát vizsgálom. A földtani feldolgozás során előkerült néhány szórványadat alapján kísérletet teszek a mészkőszirten álló egykori erődített objektum eredetének meghatározására. Középkori oklevelek, beszámolók, régi térképek alapján vizsgálom annak ókori- és középkori vonatkozásait. A történeti háttér kutatását primer dokumentumok elemzésével, dűlőnév-kutatások eredményeit felhasználva, terepi munkákkal kiegészítve végeztem. A munkát digitális adatfeldolgozás, régészeti célú légifotók beszerzése és geofizikai mérések is segítették. A szirttel együtt lebányászott néhai erősség falai nagy valószínűséggel a 15. századi Sembech várának maradványai lehetnek, de találunk utalást annak korábbi, ókori eredetére is. Néhány előkerült újabb adat, a területről gyűjtött szórványleletek és a dűlőnév kiosztások alapján arra lehet következtetni, hogy a középkori castellum talán egy római erőd alapjaira épült.

15.40–16.00 Németh Alexandra

ELTE – EJC

*A Budafoki Homok Formáció üledékképződési környezetének megismerése osztrigák növekedési vonalaiból*

A Budafoki Homok Formáció a miocén Észak-Magyarországi öböl nyugati partján képződött az eggenburgi korszak idején. Bár a formációról sejtjük, hogy az árapály befolyásolta az üledékképződést, akárcsak az öböl keleti oldalán képződött Pétervársárai Homokkő esetében, az üledékből eddig nem lehetett megállapítani az árapály jellemzőit. Célom, hogy egyes molluszkák növekedési vonalainak vizsgálatával adatokat nyerjek az árapály hatásáról, ezáltal pedig az Észak-Magyarországi öböl ősföldrajzi adottságairól. Nyolc *Crassostrea gryphoides* (Schloth) „ligamentum-árkát” gyűjtöttem a homok Budafok, Pék utca végénél található feltárásából. A növekedési vonalak visszaszórt elektronmikroszkópos felvételéből félnapos árapályciklust lehet kiolvasni, erős napi egyenlőtlenséggel. Az utóbbi megfigyelési módja alapján a héjakban feltételezhető, hogy a vizsgált példányok az árapályzóna alsó szintjén éltek. Évszakok szerint változtak az életkörülményeik. Télen a hűvös és a táplálékhiány, nyáron az oxigénhiány vethette vissza növekedésüket. Ezek alapján a budafoki öbölben erős napi egyenlőtlenséggel félnapos ciklicitású árapály gyakorolt hatást az üledékképződésre és az élővilágra.

16.00–16.20 Tolnai Gábor

ELTE – EJC

*Városszerkezeti változások vizsgálata – A budapesti barnaöv átalakulásának nyomon követése légifelvételek segítségével*

A barnaöv az egykori ipari, közlekedési zónák hanyatlásával, megszűnésével létrejött erősen alulhasznosított térségek együttese. Budapesten ez – az ilyen eredetű, mára átalakult városrészeket is ide sorolva – a beépített területeknek majdnem harmadára terjed ki; funkcióváltásának feltárása a településföldrajz egyik ismert kutatási területe, megújítása pedig aktuális városfejlesztési kérdés. Előadásomban rövid áttekintést adok a barnaöv kialakulásáról, városszerkezetben betöltött helyéről; majd a Soroksári út környékére vonatkozó, (szó szerint is) új perspektívából, különböző korszakokból származó *légifelvételek* összehasonlításával végzett vizsgálataimat mutatom be. Mivel e térség nagy része *vasúti terület* volt, vagy ahhoz szorosan kapcsolódott, munkám során ennek térhasználati változásait igyekeztem nyomon követni. Eredményei remény szerint a városfejlesztési elképzelések kidolgozásakor is figyelembe vehetőek, mivel a vasúti területek speciális rehabilitációt igényelnek.

16.20–16.40 Patkó Levente, Liptai Nóra, Aradi  
László

ELTE – EJC

*A Nógrád-Gömör Vulkáni Terület felsőköpeny eredetű ultramafikus kőzetzárványainak petrográfiai vizsgálata*

A dinamikusan fejlődő földköpenykutatás célja a bolygónk belső szerkezetének és összetételének pontosabb megismerése. Az itt lejátszódó folyamatok a felszínre, ezáltal életterünkre is hatást gyakorolnak. A felsőköpeny vizsgálatának egyik lehetséges módja a vulkáni tevékenység által felszínre szállított, felsőköpeny-eredetű, ultramafikus kőzetzárványok (ún. *xenolitok*) tanulmányozása. A Kárpát-Pannon régióban elszórtan található öt fiatal (plio-pleisztocén) alkáli bazaltos elofordulás (Stájer medence, Kisalföld, Bakony-Balaton-felvidék, Nógrád-Gömör, Persány-hegység) xenolitjai több évtizede kőzettani és geokémiai tanulmányok témáját szolgáltatják. Kutatásainkban a Nógrád-Gömör Vulkáni Területtel foglalkozunk, amely a Pannon-medence északi peremén található. Munkánk során a régió központi részére összpontosítottunk, eddig alig vizsgált kőzetzárvány-lelőhelyeket is felkeresve. A közel 100 kiválasztott mintából mindkét oldalán polírozott vékonycsiszolatot készítettünk, amelyeken részletes petrográfiai vizsgálatokat végeztünk. A legfontosabb szempontok a szövet- és kőzetalkotó ásványok modális részarányának meghatározása, továbbá az ásványszemcsék mikroszkópos jellemzése voltak. Ezek alapján részletes összefoglalást készítettünk a xenolitokról, amellyel célunk a terület alatti felsőköpeny kőzet-tani viszonyainak bemutatása, valamint a kevésbé kutatott lelőhelyek kőzet-zárványainak beillesztése a terület eddig már részletesen elemzett peremi xenolitjai által kialakított képbe.

16.40–17.00 Segyevy Dániel

ELTE – EJC

*A magyar földrajztudomány törekvései a trianoni béke-előkészületek folyamán*

A soknemzetiségű Osztrák–Magyar Monarchia 1918 októberére elvesztette az első világháborút. Mivel a hadseregek jórészt felbomlottak, továbbiakban nem volt olyan erő, amely gátat tudott volna vetni az etnikai konfliktusoknak. 1918 és 1920 között a kialakulófélben lévő új (nemzet)államok hadseregei a minél nagyobb megszerzendő terület érdekében egyre előrébb nyomultak a Kárpát-medencében. Az időszakban fennálló, az ország területét felszabdáló frontvonalak, a demarkációs vonalak, a demilitarizált övezetek és a folyamatosan zsugorodó magyar ellenőrzés alatt lévő államterület, valamint a bizonytalan belpolitikai helyzet és a különböző hatalomátvételek kínzó morális, politikai és gazdasági hatásai közepette a magyar földrajztudomány teljes tudományos eszköztárát bevetve sietett a magyarság, a magyar állam segítségére. Előadásomban ezen törekvéseket tekintem át.

17.00–17.20 Szünet

## 17.20–19.00 Matematika-fizika szekció

*Szekcióvezető:* Burcsi Péter

17.20–17.40 Bodnár József

ELTE – BK

*Kutyaharapás, anorexia és egyéb katasztrófák – fecskefarok és pillangó a matematikában*

A természet matematikai leírásában általában folytonos modellekkel dolgozunk, hiszen legtöbbször a paraméterek kicsiny változása a leírni kívánt jelenség fő jellemzőiben is csak kis változást okoz. Szép számmal akadnak azonban kivételek, például egy pálca eltörése vagy egy hajó vízbe borulása, ahol a változások ugrásszerűen következnek be. René Thom francia matematikus a hetvenes években osztályozta azokat a függvénycsaládokat, melyek segítségével a néhány paramétertől függő potenciálfüggvényekkel kapcsolatos hirtelen változások jellemezhetők, megteremtve ezzel az úgynevezett *katasztrófaelmélet* alapjait. Az előadásban szó lesz arról, hogyan alkalmazható Thom hét alapvető függvénycsalád-típusa a legkülönfélébb területeken. A gumiszalagokkal forgatott korong (*Zeeman katasztrófagépe*), a vízben úszó hajó, a támadás és védekezés pszichológiája, az ember vizuális érzékelése, az anorexia kialakulása és kezelése mind kapcsolatban áll azokkal a mintákkal, melyeket a vízfelületen haladó hullámfront vagy a pohár alján megcsillanó napfény is létre tud hozni.

17.40–18.00 Bokányi Eszter

ELTE – EJC

*Cu-Ag nanoszemcsék HREM vizsgálata*

Fémötvözet nanoszemcsék az 1-10 nm-es mérettartományban a tömbi anyagokétól eltérő, méretfüggő tulajdonságokkal rendelkeznek. Ezek a szemcsék szilárd oldat formában és az ún. core-shell (mag-héj) szerkezettel is fontos alkalmazásokra lelhetnek: többek között az optoelektronikában, kémiai és bioszenzorokban, gyógyszerek fejlesztésében, vagy például katalizátorként. Munkám során együttes porlasztással hoztam létre kétkomponensű Cu-Ag nanoszemcséket. Nagyfeloldású transzmissziós elektronmikroszkópiával megvizsgáltam a kialakult szemcsék morfológiáját, felületi és belső szerkezetét. Azonosítottam egyfázisú szemcséket, amelyek lehetnek egykristályú szemcsék, vagy többszörös ikerkristályok; bizonyos összetételeknél pedig megtaláltam a kétfázisú nanoszemcsék, illetve a spinodális szétválás jelenlétének a bizonyítékait. Az eredmények tehát megmutatták, hogy az ötvözet nanoszemcsékben a szétválási folyamatok már az 2-3 nm mérettartományban elkezdődhetnek, és hogy a spinodális bomlási mechanizmus core-shell típusú kompozit szemcséket is képes önszervező módon létrehozni. Ezt Monte-Carlo szimulációk is megerősítették (Erdélyi Zoltán, KLTE, Debrecen).



18.00–18.20 Filep Tamás

SZTE – EK

*Kompakt elektron-pozitron spektrométer tervezése*

Az MTA Kísérleti Magfizika osztályán tervezzük egy toroidális mágneses teru, kompakt, pozitron-elektron spektrométer (COPE) megépítését. A különböző magátmenetekben könnyű, semleges részecskék is keletkezhetnek, amelyek tömege  $9 \text{ MeV}/c^2$  körül van. Ezek a részecskék elektron pozitron párokkal bomlanak, a nagy szögeknél megjelenő éles csúcs a szögeloszlásban ezen részecskék jelenlétére utal. Kimutatásukhoz szükséges, hogy a spektrométer jó hatásokkal, jó energia és szögfeloldással rendelkezzen. Olyan geometriát kell kialakítani, amelyben a tér inhomogenitása könnyen kezelhető. A permanens mágnesekből álló spektrométer tervezésének folyamatát számítógépes szimulációval végeztük, a minél optimálisabb eredmény elérésének érdekében. A különböző geometriai elrendezések mágneses tereit először 2 dimenzióban vizsgáltuk, a síkbeli szimuláción legjobban teljesítő geometriai elrendezés 3 dimenziós mágneses tér szimulációját is elvégeztük, aminek ismeretében tovább finomítottunk az elrendezésen az egyszerű Euler-féle módszer segítségével szimulált várható pályagörbék figyelembe vételével. Ezek után következett a kapott eredmények beépítése és tesztelése a Geant3 szoftver csomagba, ahol lehetőség nyílt nemcsak a geometriai, hanem a komplett fizikai környezet szimulációjára is. Az előadás zárásaként röviden bemutatnám a spektrométer tervezett elektronikai, jelfeldolgozó rendszerét.

18.20–18.40 Huszár Kristóf

ELTE – EJC

*Gumiabrosz-geometria – vagy mégsem?*

A topológia a matematikának egy nagy jelentőséggel bíró ága, amely a geometriával – de a modern matematika szinte minden területével – szoros kapcsolatban áll. A 20. század elején indult robbanásszerű fejlődésnek, de alapvető topológiai kérdéseket már Euler is feltett a 18. században. Egy általánosan elterjedt és elfogadott „definíció” szerint a „topológia a terek olyan tulajdonságainak a tudománya, amelyek változatlanok a homeomorf transzformációkkal szemben.” (Sain Márton: *Nincs királyi út!*) Itt persze azonnal felmerül két kérdés: mik azok a terek, illetve mit értsünk homeomorf transzformáció alatt? Szemléletesen mindkét kérdésre könnyű a válasz: a teret rugalmasan deformálható gumiszerű anyagnak – a síkot, ha tetszik, gumiabrosznak – képzelhetjük, a homeomorfizmusokat pedig az ezen anyagon végrehajtható folytonos, reverzibilis deformációknak. „Két objektum homeomorf, ha átgyúrhatóak egymásba” – mondjuk sokszor. Azonban ez az állítás matematikailag nem helytálló! Az előadás során látványos – sok esetben a geometriai intuíciónknak ellentmondó – példákon keresztül tárul fel a topológia csodálatos világa.

### XIII. Eötvös Konferencia

18.40–19.00 Janosov Milán

ELTE – EJC

#### *Optikai mérés technika manapság*

Ha manapság egy természettudományos vonatkozású tudományos, de még inkább ismeretterjesztő írással, előadással találkozunk, igen nagy esély van arra, hogy ebben szerepeljen a 'nano' prefixum. A 'nano' a görög *nánosz*, azaz *törpe* szóból ered, és kontextustól függetlenül valami nagyon apró dolgot jelent. Például egy nanométer a méternek mindössze egy milliárdod része! Ezen különös népszerűség fő oka, hogy a 21. század kurrens (élő) természettudományos kutatási ágainak nagy része az ún. 'nanoskálára' ért az általuk vizsgált jelenségeket jellemző karakterisztikus skálákat (vastagság, koncentráció, időtartam stb.) illetően. A világ megismerésére (mérési úton) a mai fizika rengeteg eltérő metódust kínál a fizika gyakorlatilag minden területéről. Előadásomban az elektromágnességtan egy rész tudománya, a fénytán (azaz optika) alkalmazhatóságáról szeretnék beszélni annak néhány nanofizikai vonatkozásában. Mindehhez illusztrációként a spektroszkópiai ellipszometriát, mint nagy érzékenységű korszerű mérési módszert fogom bemutatni.

19.00–19.20 Szünet

19.20–21.00 Informatika szekció

*Szekcióvezető: Dr. Kozma László*

19.20–19.40 Gilián Zoltán

ELTE – EJC

#### *A gyors Fourier-transzformáció és néhány alkalmazása*

A diszkrét Fourier-transzformáció – *discrete Fourier transform, DFT* – egy nagyerejű matematikai eszköz, melynek számos alkalmazása ismert. A gyors Fourier-transzformáció – *fast Fourier transform, FFT* – lehetővé teszi a DFT hatékony kiszámítását, ami a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából elengedhetetlen. Az előadás célja az FFT algoritmus alapötletének szemléltetése és néhány alkalmazásának áttekintése.

19.40–20.00 Kovács Péter

ELTE – EJC

#### *Kaotikus viselkedés az interneten*

A kommunikációs hálózatok jelentős fejlődésen mentek keresztül az elmúlt évtizedekben. A hagyományos telefonhálózatok uralmát mára megtörték a számítógépes hálózatok. Létrejött az internet, amely világszerte számítógépek millióit köti össze. Hogyan kommunikálnak egymással ezek a számítógépek? Egy számítógépes hálózat modellezése meglehetősen bonyolult feladat. A telefonhálózatoknál használt modell nem írja le jól a viselkedését. Az internet inkább egy dinamikai rendszernek tekinthető, mely időnként kaotikus viselkedést produkál. Eloffordulhat ugyanis, hogy az általunk küldött csomag elvész, nem érkezik meg a címzetthez. Hogyan lehet ezt felismerni, és mit lehet tenni ellene? Mi köze van az internetnek a fraktálokhoz? Előadásomban többek között ezekre a kérdésekre szeretnék választ adni.

20.00–20.20 Kovács Györgyi

ELTE – EJC

*Számítógépes helyesírás*

Az informatika fejlődése sokféle tevékenységet felgyorsított. Az egyes folyamatok automatizálható részeit különböző programok is el tudják végezni az ember helyett. Előadásomban a számítógépes nyelvészet egy területét vizsgálom, azt, hogy egy magyar nyelvű szöveg írásakor a számítógép mennyiben tudja segíteni az ember munkáját a helyesírás és a nyelvhelyesség tekintetében, melyek azok a területek, ahol érdemi segítséget tud nyújtani, és hol érdemes felülbírálni az ajánlatát. Áttekintem a helyesírás- és nyelvhelyesség-ellenőrző programok működését általánosságban, és megvizsgálom a jellemzőket egy konkrét programon.

20.20–20.40 Pógár István, Varga Máté

DE – HISZ

*Távvezérlésű robot átépítése*

Egy fejlesztőcsapat tagjaiként egy terepjáró, távvezérlésű robotot építünk át önjáró robottá. A jármű megvásárolt állapotában nem rendelkezett környezetét felismerő érzékelőkkel, így azokat nekünk kellett felszerelni. A szenzorok fejlesztése és robotra történő felszerelése, illetve azok FPGA-val történő tesztelése és kezelése volt a mi feladatunk. Kezdeti célunk az volt, hogy a kisautó GPS-koordináták segítségével tájékozódjon, és az elé kerülő akadályokat kerülje ki, továbbá az út egyenletességeihez igazodva változtassa a kerekekre kapcsolt nyomatékot, így javítva annak mozgékonyágát. Ennek érdekében GPS-modult, gyorsulásmérőt, magnetométert és saját fejlesztésű, ultrahang alapú távolságérzékelőket rögzítettünk fel az eszközre. Vezérlőnek FPGA alapú fejlesztőkártyát, illetve x86 alapú számítógépet használunk, hogy a pályatervező és pályakövető algoritmusokat különböző platformon tudjuk tesztelni. Előadásunkban a robothoz készített érzékelőkről, azok fejlesztéséről szeretnénk beszélni, továbbá az ezekhez szükséges szoftverek FPGA-ra történő implementációjáról.

20.40–21.00 Hapák József

ELTE – EJC

*Mozgó alakzatok valós idejű 3D-s rekonstrukciója és megjelenítése*

A számítógépes látás és számítógépes grafika egyik perspektivikus kutatási területe dinamikus 3D modellek létrehozását célozza meg. A feladat – bonyolultsága miatt – speciális stúdiót igényel, ahol a mozgó alakzatról több nézőpontból készíthetünk videofelvételeket. A probléma nagy számításigényű volta miatt ezt csak korszerű videokártyák igénybevitelével lehet elérni. A fejlesztés során meg kellett határozni azokat a képfeldolgozó és számítógépes grafikai algoritmusokat, amelyek hatékonyan implementálhatók GPU-s környezetben, és egy végrehajtási futószalagba (pipeline) szervezve őket megoldják a feladatot. Előadásom során bemutatom egy az MTA SZTAKI 4D Stúdiójának fejlesztett szoftverkomponenst, mely lehetővé teszi a valós idejű rekonstrukciót és megjelenítést.

május 5., szombat

8.00–10.00 Szociológia szekció

*Szekcióvezető:* Dr. Albert Fruzsina

8.00–8.20 Lengyel Lea

ELTE – EJC

*Szegregációs minták három kőbányai telepen*

Előadásomban három kőbányai telepen: Kis-Pongrácon, Nagy-Pongrácon és a MÁV-telepen 2011 és 2012 tavaszán végzett kutatási eredményeimet mutatom be. Vizsgálatom fókuszában a megélt szegregáció, a lakóhelyi mobilitás és a szomszédsági viszonyok álltak. Arra kerestem a választ, hogy a telepre költözés időpontja és körülményei hogyan befolyásolják a hatóságok által szegregátumként meghatározott lakókörnyezet megítélését, valamint a fenti tényezők mennyire befolyásolják az elköltözési vágyat, és mindebben milyen szerepe van a szomszédsági viszonyoknak. Kutatásomból kiderül, hogy ha a telepre költözés gyermekkorban, illetve ha házasságkötéshez vagy gyermekvállaláshoz köthetően történt, akkor az egyén szegregációtudata kisebb mértékű, és jobbnak ítéli szomszédsági kapcsolatait. A „jó szomszédi viszony” nemcsak a telepek hiányosságait képes feledtetni, de a mobilitási törekvéseket is csökkenti. A MÁV-telep helyzete speciálisnak mondható, mert erősen befolyásolja a vizsgált kérdéseket a vasutas identitás.

8.20–8.40 Szlamka Zsófia

ELTE – EJC

*A média és az evészavarok*

A kommunikációs folyamatokhoz hasonlóan a modern ember mindennapi életét át- és átszövik a média által közvetített viselkedési struktúrák, melyekhez képest az egyén meghatározza magát. A média üzeneteivel az én azonosulhat, vagy megtagadhatja azokat, azonban mindenképp hozzájuk képest viszonyul az énen kívüli világgal. Ez a jelenség mutatkozik meg a mára az internet virtuális világában igen elterjedté vált pro-anorexiás oldalak esetében is. E honlapokon létrejött közösségek definiálhatók kiscsoportként, melyekben a cyber-ének egymástól és az általuk létrehozott kollektív tudattól függnék. Gyorsan elsajátítható szabályrendszerük által felkínálják az integráció lehetőségét. A tömegkommunikáció személytelen csatornaként a tagok esetében az anya-szerepbe lép, valamint személytelen csatornaként virtuális és vizuális ideált szolgáltat nekik. Maguk a pro-anahonlapok is médiumként funkcionálnak, melyek hatással vannak az interneten az én által megszürt információk közt kutató egyénekre, a betegség kialakításához ugyan nem elegendőek, ugyanakkor az a szubklinikai táplálkozási zavaros, valamint az a társadalomban kommunikálni és integrálódni nem tudó személy, aki felkeresi e honlapokat, gyorsan és könnyen a kifejlett- általuk életstílusként értelmezett – betegség tüneteit produkálhatja.

8.40–9.00 Béres-Deák Rita

CEU

*A szivárványcsaládok és az önfelvállalás*

Miközben a társadalmi diskurzusok a családot eleve heteroszexuálisnak tételezik fel, Magyarországon is egyre több meleg és leszbikus nevel gyereket. A szivárványcsaládok egy részében a gyermek korábbi heteroszexuális kapcsolatból származik, mások már melegként vagy leszbikusként vállalnak gyereket. Eloatásomban – amely készülő disszertációhoz kapcsolódik – arra keresem a választ, mennyire vállalják/vállalhatják fel magukat az ilyen szülők a gyerekeik előtt, szüleik előtt, illetve különböző egészségügyi és oktatási intézményekben, milyen reakciókkal és nehézségekkel találják szemben magukat. Kutatásom egyrészt etnográfiai interjúkra, másrészt az LGBTQ közösségen belüli diskurzusokra (kerekasztal-beszélgetések, workshopok, internetes fórumok, kiadványok) alapul. (Az előadás témájában írott cikkem megjelent a Thalassa 2011. decemberi számában.)

9.00–9.20 Fromann Richárd

ELTE

*Gamification – épülőben a Homo Ludens társadalma?*

Miközben a hétköznapi emberi tapasztalás számára követhetetlen ütemben és mélységben történő erőteljes társadalmi és technológiai változások egyre növekvő kihívást és problémát jelentenek, a megváltást ígérő információs társadalom időközben öntudatlanul is kitermelt egy olyan új, nagy jövőt ígérő iparágat, amely várhatóan felülírja a korábbi társadalmi trendekre vonatkozó prognózisokat. Egyesek „motiváció 3.0”-ról beszélnek, mások az életminőség és a szubjektív jóllét gyökeres átalakulásáról, de vannak, akik egyenesen a *homo ludens* eljövendő korszakát jósolják. Ezt a jelenséget összefoglalóan ma a *gamification* címke alá helyezik. A világ ugyanis kezd rájönni, hogy a játékok és a játékos mechanizmusok alkalmazása az élet minden területét képesek átalakítani, hatékonyá tenni, és nem utolsósorban a közérzetet, a hétköznapi hangulatot jelentősen javítani. A folyamatosan fejlődő infokommunikációs technológián keresztül a dolgozó emberek, a különböző betegségben szenvedők és az iskolapadot koptató tanulók előtt egy eddig ismeretlen kapu nyílik ki, amely a hatékony munkavégzés, a remélt gyógyulás és a mentális fejlődés Kánaánját ígéri, a játék felszabadult örömeire és siker-mechanizmusára építve.

### XIII. Eötvös Konferencia

9.20–9.40 Ditzendy Orsolya

ELTE – EJC

*Erkölc és szocializmus – A lopás társadalmi megítélése a szocializmusban*

Egy korábbi téesz átalakulással kapcsolatos interjú kutatásom során figyeltem fel arra, hogy szinte mindegyik interjúalany arról számolt be, hogy a téeszből bocsánatos bűn volt lopni, tulajdonképpen „mindenki lopott”, „szétlopták a téeszt”, „csak ami nem volt lebetonozva, azt nem hordták szét”, ugyanakkor tudható, hogy a korszakban pl. a betöréses lopások nem túl nagy számban fordultak elő. Az utólagos visszatekintések mégis lopásnak minősítették a téeszbol elvitt dolgokat, így felmerült bennem, hogy ez – amennyiben társadalmilag intézményesült cselekvésmódnak tekintjük – új tartalmat kaphatott az '50-es évek után. Mindezt alátámasztani látszik, hogy akik a téeszekbol kihordták, elvitték, eltulajdonították az eszközöket, azokat nem különösebben ítélték el erkölcsileg, ezen kívül a karhatalom is nagyvonalúan elnézte ezeket a cselekményeket. Az erkölcsi meg-, és elítélés jelentőségét a privatizáció során nyerte újra vissza, amikor a lopással már nem a közösséget, hanem az egyént rövidítették meg. A dolgozatban arra a kérdésre kívánok választ adni, milyen társadalmi – politikai változások állhatnak a jelenség mögött, milyen szociológiailag megragadható elemek befolyásolhatják a társadalmi erkölcsi ítéletalkotást, jelen esetben mit jelentett a politika és mit a társadalom számára a lopás.

9.40–10.00 Szünet

10.00–10.50 Prof. Hankiss Elemér plenáris előadása

*Életstratégiák a Bizonytalanság Korában*

10.50–11.00 Szünet

11.00–13.20 Magyar irodalom szekció

*Szekcióvezető: Dr. Kosztolánczy Tibor*

11.00–11.20 Sebestyén Ádám

ELTE – EJC

*A barokk metafora – Gyöngyösi István és a XVII. század retorikai kultúrája*

Előadásom témája a barokk metafora; a 17. századi metafora-elmélet, illetve a metafora mint a költői hatás elérésének eszköze Gyöngyösi István *Csalárd Cupido* című művében. Ez utóbbiban az elméleti megközelítéseket felhasználva vizsgáltam a metaforákat a költői szövegben. A barokk metafora legfőbb elméleti alapja az Emanuele Tesauro *Arisztotelészi messzelátó (Cannocchiale aristotelico)* című értekezése. Írásának és egész felfogásának megértését segíti Robert E. Proctor *The Theory of the Conceit* című tanulmánya. Tesauro – mint a mű címe is sejteti – az arisztotelészi hagyományt veszi alapul. A emberi lelket három területre osztja fel (érzékelés, értelem, intellektus), majd ezekkel párhuzamosan a retorikai alakzatokat is osztályozza: harmonikus, patetikus és szellemes/elmés formákat különböztet meg. Az ő megközelítésében a metaforikus az elmésnek feleltethető meg, a szellemesség az intellektus fő ismérve. Ezután az elmés (metaforikus) figurákat csoportosítja. Itt is három csoport szerepel, ezek egyikéhez köthető az egyszerű metafora – előadásom témája. Nyolcféle metaforát különít el, és ezek mindegyikére példát is hoz. Az elméleti rész után a *Csalárd Cupido* metaforáit kíséreltem meg a Tesauro-féle felosztást követve vizsgálni, szemléltetve ezzel a költői hatás lényegét.

11.20–11.40 Róth Judit

ELTE – EJC

„A költő sose lódit” – József Attila Thomas Mann üdvözlése  
címu versének újraértelmezése

József Attila *Thomas Mann üdvözlése* című versét a szakirodalom – esztétikai értékét tekintve – némileg az életmű perifériájára állítja, általában politikai vagy alkalmi versként hivatkozik rá. Inkább – Thomas Mann megszólításának – irodalomtörténeti érdekessége, illetve politikai-történelmi referencializálhatósága, mintsem irodalmi értéke miatt emlegeti a verset. Véleményem szerint ebben egy hamis dichotómia látszik megjelenni, mely szerint egy műalkotás vagy az esztétikum, vagy a politikum területén értelmezhető. Újraolvasási kísérletemben több olvasatot, fogalmi síkot szeretnék bemutatni: a gyermekség motívumaitól, a politikai - közelebbről az antifasiszta -, illetve az alkalmi vers jellegéből fakadó jellemzőin át, a mű ironikus interpretációjáig. Előadásomban ezen olvasatok szétválaszthatatlan egybefonódása mellett érvelek, véleményem szerint ezek egyidejűleg értelmezendők, s a kétségtelenül jelenlévő poetikus megkomponáltság nem csupán járulékos jellemzője a versnek. Ezt követően lehetőségem nyílik rá, hogy ismét megfogalmazzak olyan kérdéseket, mint a vers József Attila líráján belüli státusza, világirodalmi hagyományokba való illeszthetősége.

11.40–12.00 Takács Dóra Ildikó

ELTE – EJC

„Megállok most – csalás nélkül, könnyedén”  
Egy fel nem fedezett József Attila vers

Az előadás témája egy kevésbé ismert József Attila-vers, a *Mint a mezőn* komplex elemzése és összehasonlítása, elsősorban a *Reménytelenül* versciklussal. Az eddig legfőképp ritmikai szempontból elemzett költemény ennél sokkal tágabb értelmezési lehetőségeket kínál. Sokan közelítenek hozzá úgy, mint egy kevésbé sikerült, kevésbé koncentrált darabhoz a József Attila-életműben, előadásom igyekszik ezeket megcáfolni. A szövegben megjelenő gyermekmotívum egyedülálló, mégis szervesen illeszkedik a József Attila-i életműbe. Másképpen közelít témájához, de mégis akár a *Reménytelenül* párverse is lehetne. Csak az utolsó sorral kapcsolatos értelmezések is számosak lehetnek, megérdemelnek egy kiterjedt elemzést, kitérek a kritikai kiadások egyes eltéréseire, és ezek jelentőségére is. Az előadás „célja”, hogy felhívja a figyelmet erre a páratlan szerkezetű és ezidáig elhanyagolt darabra, és elindítson egy termékeny diskurzust.

12.00–12.20 Muntag Vince

ELTE – EJC

*A szerelemi líra mint az önmeghatározás módja és veszélyeztetője*  
József Attila: Óda

József Attila *Óda* című költeménye az életmű legismertebb alkotásai közé tartozik. Újraolvasását több kérdésfeltevés indokolja. A mű szakirodalmában közhelynek számít, hogy lételméleti témájú versről van szó, ezt pontosítja ez az előadás úgy, hogy a megszólaló én önmeghatározási kísérletéről van szó. Ebből a nézőpontból a szöveg kompozíciója némileg új színben tűnik fel, ennek bizonyítása az egyik mostani cél. Az előadás fókuszát másfelől az a viszony jelenti, amely a vers nyelvhasználata és testről kialakított képe közt fennáll. Az értelmezés itt azt igyekszik kimutatni, hogy a nyelv nem képes egyedül mondani a testről, és önmagába térhet csak vissza. Ez pedig kihat az önmeghatározási kísérlet sikerére is. Az előadás zárata azt pendíti meg, hogyan vetíti előre a költemény befejezése a *Nagyon fáj*-kötet önvesztésroó hírt adó képeit. Ha ez az értelmezés nem vét alapvető hibát, láthatóvá válhat, hogy az *Óda* legalább annyira tragikus mű, mint amennyire euforikus.

12.20–12.40 Csonki Árpád

ELTE

*Nőiség és irodalom a XIX. század második felének diskurzusában*

Előadásomban két szempontból vizsgálom meg a nőiség és a női irodalom kapcsolatát: egyrészt az úgynevezett írónő-vita két rendhagyó szövegén mutatom be e két témakör viszonyát, másrészt ezek tanulságait is figyelembe véve rövid áttekintést adok a *Családi kör* című divatlap által propagált nőképről és ennek irodalmi összefüggéseiről. Jókai Mór Gyulai Pál elitista irodalomfelfogásával szembe már egy olyan irodalmi modellt állít, amely a művek szórakoztatási potenciálját és eladhatóságát helyezi a középpontba. Ezért lesz Jókai megengedő a nők irodalmi szerepvállalásával szemben, hiszen véleménye szerint egy írónő sokkal könnyebben kielégítheti az alapvetően nőiként tetelezett olvasóközönség igényeit. Brassai Sámuel ezzel szemben Gyulai nagy emberekre építő történelmi narratívájának ellenpárját igyekszik felépíteni egy kollektív, a folyamatosságot hangsúlyozó történelmi elképzelés keretében belül. A Kánya Emília által szerkesztett *Családi kör* című divatlap első öt évfolyamának női és irodalmi tárgyú cikkeinek tükrében vizsgálom meg, hogy egy hangsúlyozottan a nőkhöz szóló divatlap milyen nőkép propagálását tűzte ki célul, és hogy képzelte el a női szubjektum történetiségét. Ezzel összefüggésben bemutatom a nők irodalmi szerepvállalásával kapcsolatos nézeteket is.



12.40–13.00 Gyimesi Emese

ELTE – MPTA

*A Nyugat Szendrey Júlia-képe*

„Élnivágyó, kacér és hiú... dilettánsa az életnek és az irodalomnak”, „nem volt sem nagy lélek, sem kis meghunyászkodó.” „Temperamentumos, ideges teremtés volt...”, „kellett, hogy legyen benne valami nem közönséges érzéki vonzóerő” – olvashatjuk a *Nyugat* hasábjain Schöpflin Aladár állításait Szendrey Júliáról. Előadásomban arra keresem a választ, hogy miként hozta létre a *Nyugat* írógárdája a maga Szendrey Júlia-imázsait, s ezek létrejötte milyen viszonyban van a Szendrey Júlia naplójának kiadástörténetét kísérő filológiai manőverekkel. Petőfi és Jókai szerkesztői koncepciója nemcsak a napló későbbi recepciótörténetét határozta meg, hanem a Szendrey Júliához intimitás és nyilvánosság határainak megbontásával közeledő gyakorlatot is. A Szendrey Júlia eredeti kézíratait felfedező, de szépirodalmi munkái helyett csupán a naplóit publikáló Mikes Lajos szövegkiadása is egy markánsan megformált Júlia-képet, a sokat szenvedett „mártír” képét közvetíti. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy az író helyett a „Szendrey Júlia-jelenség” kerüljön a figyelem középpontjába. A *Nyugat* nem a megítélés, hanem a megértés szándékával közeledett Szendrey Júlia alakjához, mégis tipikus állításokat örökölt tovább a 19. századból (például Kánya Emília, Vachott Sándorné memoárjaiból). Az átmentett elemek újra meg újra visszatérnek a Szendrey Júliáról folytatott diskurzusban, a 19. századi vádak fő alkotóelemei 20. századi sztereotípiák formájában élnek tovább.

13.00–13.20 Tardy Anna

ELTE – EJC

„...és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad”  
*Móricz Zsigmond Árvalányok című regényéről*

Móricz Zsigmond *Árvalányok* című regénye nem tartozik az életmű legnépszerűbb darabjai közé. Ez a befogadói passzivitás azonban nem a regény esetleges gyengeségére utal, hiszen szinte kivétel nélkül minden kritika Móricz legtokéletesebb regényének tartja a művet. A méltatók azonban nem térnek ki részletesen arra, hogy miért ezt a regényt tekintik a legsikerültebbnek. Az utóbbi években született értelmezések új megközelítést vezetnek be, és főként a feminista kritika nézőpontját alkalmazva igyekeztek a regény friss olvasatát adni. Ezen szövegekben az értelmezők a főszereplő (nemi) identitásválságát, és homoszexualitás felé fordulását hangsúlyozzák olvasatukban. Véleményem szerint ez az értelmezés nem tárja fel teljes egészében a regény tartalmát. A szereplőábrázolás és a szerkezet alapos vizsgálatával igazolhatónak látom, hogy mind a mások felé irányuló agresszió, mind a homoszexuális csábítás a főszereplő, Miskolczyné saját személye felé irányuló cselekvésként értelmezhető. Ezt a főként a köré állított mellékszereplők eredményezik, akik tükrözik, tükröztetik Miskolczyné alakját. Az így létrejövő (tükröz) szerkezetek a papné alakjának alaposabb megrajzolásához, lelki állapotának árnyalásához járulnak hozzá, s nem mellesleg a hatalom kérdését is új megvilágításba helyezik.

### XIII. Eötvös Konferencia

13.20–14.00 Ebédszünet

### 14.30–15.25 Archaeologia szekció

13.30–13.45 Toronyi Alexandra

ELTE – EJC

*A szövés-fonás régészeti emlékei*

A szövés-fonás mesterségének emlékei a neolitikum időszakától kezdve, amely egyet jelent a földművelés, az állattenyésztés és a növénytermesztés kialakulásával és elterjedésével, jelentek meg. Ezen emberi tevékenység nyomai számos formában megnyilvánulnak: kerámiákon lévő lenyomatokban, szövetmaradványként, a munkafolyamathoz szükséges tárgyakban, képi ábrázolásokon és írott forrásokban. A rendelkezésünkre álló forrásanyagból különféle információkat nyerhetünk: mi volt a szövés-fonás előzménye, melyek voltak az alapanyagai, milyen eszközök, módszerek segítségével és hol készítettek fonalat, szövetet, milyen szövetek léteztek, milyen mintákat kedveltek? Előadásomban elsősorban a szövés-fonás korai időszakaira koncentrálok, főként a Kárpát-medence területére vonatkozóan.

13.45–14.00 Novotnik Ádám

ELTE – EJC

*Néhány temetkezési szokás a tolna-mözs-fehérvize-dűlői avar temetőben*

Előadásomban a diplomamunkámban feldolgozott 258 síros tolna-mözs-fehérvize-dűlői avar temető (M6 TO-003 lelőhely) temetkezési szokásait kívánom bemutatni, különös hangsúlyt fektetve a lovastemetkezésekre, valamint azok leletanyagára. Emellett a regionálisnak is nevezhető „üres” sírok jelenségét, illetve ezeknek a síroknak a temetőn belüli elhelyezkedését is tárgyalni fogom.

14.00–14.15 Szekeres-Ugron Villő

ELTE – EJC

*A máriapócsi ikonosztáz*

1731-ben Máriapócsra új kőtemplomot kezdtek építeni, ugyanis az előző évtizedekben kétszer is könnyező (1696, 1715) Istenanya-ikonhoz zarándokló tömegeknek túl kicsi volt a falu régi fatemploma. Az építkezéssel párhuzamosan az új ikonosztáz munkálatai is elkezdődtek. A szerkezet 1752-re, az ikonok 1785-re készültek el. A négyszintes építményt az első könnyezés kétszázadik évfordulójára, 1896-ban a pesti Spisák-műhely felújította, ikonjait kicserélte; 1943 és 1945 között a pécsi ferencesek alakították át. Az ikonosztáz 2009 és 2011 között ismét megújult: ekkor részben az eredeti, barokk kori állapotot állították helyre (elsősorban az oromzati részen), részben megőrizték a későbbi átalakításokat. A 250 éves ikonosztáz felújítása során a restaurátoroknak komoly esztétikai és etikai döntéseket kellett hozniuk: meg kellett határozniuk, hogy a három történeti periódus közül az ikonosztáz egyes részein melyiket mutassák be. Előadásomban a máriapócsi ikonosztáz korszakokonként változó állapotait, a legújabb restaurálás folyamatát és problémáit szeretném bemutatni. Ismertetném az építmény ikonográfiai programját, valamint történeti és művészettörténeti jelentőségét.

14.15–14.30 Salamon Gáspár

ELTE – EJC

*A városligeti remete – Schulek Frigyes oktatói munkássága és a műtörténeti stúdiumok a m. kir. József Műegyetemen 1903–1913*

Hauszmann Alajos, a m. kir. József Műegyetem első építész rektora, 1903-as székfoglaló beszédében így ostromozta a szecessziót: „Az eddig bemutatottak architektúrája – ha egyáltalában annak nevezhető –, gyakran pervers fantáziának szüleménye, vagy a jóízlést sértő kaotikus egyveleg. Szinte szégyenfoltja korunk művészetének! Valóban elszomorító, hogy ilyenmű kinövéseket a XX. század építészetének mintájául kívánják tekinteni. Ennek az irányzatnak nálunk való meghonosítása ellen küzdeni kötelességünk, mert különben, fejlődés helyett, művészi anarchia lesz eredménye.” Hauszmann kirohanása az új irányokat kereső építészeti mozgalmak támogatóit felháborította, mivel mindenki számára világos lett az újdonsült rektor azon szándéka, hogy az egyetlen magyar építészképző egyetemen a historizmus hegemoniáját ellentmondást nem tűrően és tartósan biztosítsa. A szecesszió és a népies építészet körül gerjedő, a XX. század hajnalán tetőző heves vitáktól távol maradva, kutatásaiban elmerülve és hallgatóit lelkiismeretesen oktatva működött Schulek Frigyes. A korábban a Mintarajziskolában oktató mester 1903-ban neveztetett ki a középkori műépítéstan nyilvános rendes tanárává. A tervezői akméjén már jócskán túl járó, korosodó Schulek Frigyes életének ezen utolsó periódusa feltétlenül figyelmet érdemel, hiszen előadásai, tervezési gyakorlatai a megújuló műegyetemi curriculum fontos pillérei voltak, alakja körül bőséges hallgatói „folklór” bontakozott ki, cédulái pedig arról tanúskodnak, hogy a német építészeti szakkifejezések magyarításával egy új, egységes, magyar terminológiát igyekezett létrehozni.

14.30–14.45 Monori Laura

ELTE – EJC

*Perlrott Csaba Vilmos kecskeméti városképei*

Előadásomban Perlrott Csaba Vilmos (1880. január 2 – 1955. január 23.) életművének eddig kevésbé érintett területével, Kecskeméten készült városképeivel foglalkozom. Az életművét elemző kutatók csak érintőlegesen említik a Kecskeméti Művésztelepen való tartózkodását, ugyanakkor az itt töltött évek fontos állomását jelentik művészetének. Életműve töredékesége miatt művészete egyes periódusainak alaposabb vizsgálata nehéz feladat, ezért Kecskeméten készült városképeinek számát sem tudjuk pontosan meghatározni. Elemzésem során magángyűjteményekben, illetve hazai múzeumokban fellelt alkotásaira támaszkodom.

### XIII. Eötvös Konferencia

14.45–15.00 Orgován Kinga

ELTE – EJC

*Kiss József Költeményeinek 1897-es díszkiadásához készült illusztrációk – Különös tekintettel Ferenczy Károly műveire*

Kiss József *Költeményeinek* díszkiadása 1897-ben jelent meg a Révai Nyomda gondozásában. A költő verseinek illusztrálására a nagybányai festőket kérte fel, 1896-ban, a művészkolónia megalapításának évében. A feladatra Ferenczy Károly, Hollósy Simon, Réti István, Thorma János és Iványi Grünwald Béla vállalkoztak. A megbízatás a művésztelepen együtt dolgozók elismerésének első jele volt, amelyet alátámaszt az a tény, hogy a kötethez készült rajzok és festmények a nagybányaiak első, 1897 decemberében rendezett kiállításának fontos részét képezték. A 61 illusztráció különféle stílusban és technikák szerint készült, ami a nagybányai festőkolónia stílusa sokszínűségéről tanúskodik. Ferenczy Károly illusztrációi tekinthetők a díszkötet legkvalitatásosabb műveinek. A költeményeket mint az inspiráció forrását fogta fel, így a versekkel egyenrangú, azokat kiegészítő alkotásokat hozott létre. Illusztrációi közül főleg rajzai emelkednek ki, amelyek a magyar szecessziós grafika egyik első példáinak tekinthetők.

15.00–15.15 Óze Eszter

ELTE – EJC

*Gulyás Gyula Body tracesének kétféle interpretációja*

A magyar neoavantgárd művészeinek az acéli kultúrpolitika szinte semmilyen lehetőséget nem adott műveik bemutatására, ha engedélyeztek is egy-egy kiállítást, azt is a művész önköltségén, így lehetetlenítve el munkájukat. 1970-73 között azonban Balatonbogláron, az exsacrált Körmeny kápolnában olyan pár napos, rövid tárlatokat rendezhettek, melyeken a türt és tiltott művészek is kiállíthattak. Galántai György 1968-ban vette bérbe a katolikus egyháztól a kápolnát, és arra a joghézagra építve, miszerint nem propagált műterem-kiállításokat bárki rendezhet, négy nyáron *Kápolnatárlatokat* tartott. Előadásomban részletesen az 1972-es évben megrendezett *Direkt héttel fogok foglalkozni*, ezen belül is Gulyás Gyula *Body traces* című body artjával. 1972-ben mind a nagypolitikában, mind a kultúrpolitikában változások következtek be, valamint Galántai ez évben került a hatóságokkal olyan éles ellentétbe, hogy a kápolnát magánműteremmé nyilvánítottja és a megrendezendő kiállításokat nem zsúriztetteti. A Budapesten betiltott *Avantgárd Fesztivál* keretében valósult meg a *Body traces* is, melyet azért választottam elemzésre, mivel egyszerre értelmezhető a body art és a minimal art fogalmi keretei között, ezzel bemutatva, hogy a boglári művek esetében, egy gyakorta műfaji határokat felfüggesztő keveredés tapasztalható. Valamint azért, hogy mű rokonítható a későközépkor *elgyötört test* motívumával, asszociációs elemmel rendelkezik a keresztény közegre vonatkozóan; így kápolna terében, mint modern művészeti kiállítóhelyen létrejött, ugyanakkor egy szakrális térben is jól működő múrőről beszélhetünk.

15.15–15.25 Vita

15.25–15.35 Szünet

## 15.35–17.00 Egyház és társadalom a polgárosodás előtti Európában szekció

15.35–15.50 Ternováczi Bálint

ELTE – EJC

*A szerémi káptalan hiteleshelyi tevékenysége 1353-ig*

Az 1229-ben Csák nembeli Ugrin kalocsai érsek által alapított szerémi latin püspökség kő központja 1241-ben a tatárjárás során teljesen elpusztult. A pápa által kijelölt főpapok 1247-ben a kis Száva-szigeten fekvő Szenternyét (ma Macvanska Mitrovica, Szerbia) jelölte ki új székhelyül. Az elkövetkező években a régi kő központ is újra működni kezdett, a szerémi egyházmegye kétpólusú püspökségként működött tovább a középkor folyamán. Előadásomban a szenternyei püspöki székhelyen működő Szent Ernye vértanúról elnevezett székeskáptalan hiteleshelyi munkáját mutatom be: az általa kiadott, fennmaradt okleveleit típusok szerint, a hiteleshely vonzáskörzetét, a káptalan személyi összetételét.

15.50–16.05 Locsmánczi Dániel

ELTE – EJC

*Álmok a Canaparius-féle Szent Adalbert-életrajzban*

Szent Adalbertnek, a 10. század második felében élt prágai püspöknek neve nem ismeretlen Magyarországon, hiszen a hagyomány őt tartja Szent István királyunk nevelőjének. Legkorábbi életrajza, melyet Johannes Canaparius 998-ban, alig egy évvel Adalbert halála után készített, erről egyáltalán nem ír, s a műnek talán éppen ezért nem is jelent meg idáig magyar fordítása. A szentéletrajz műfaji stílusainak megfelelő szöveget azonban több szempontból is érdemes lehet vizsgálni. Előadásomban Adalbert és vizsgált életrajza rövid bemutatása után a szövegben szereplő néhány álmot részletesebben mutatom be, s azok elemzésére is kísérletet teszek. Ezek a jelképekben bővelkedő történetek gyakran az álmodók számára sem voltak egyértelműek, ezért bölcsőbb társakhoz kellett magyarázatért fordulniuk. Az alvás során történő látomások a kor emberei számára mindig többet jelentettek, mint ma; emellett a történet menete szempontjából sem lényegtelen, hogy egy-egy álom milyen irányba viheti el a cselekményt, milyen hatással lehet a szereplők életére. Ezen látomások behatóbb vizsgálata tehát az egész mű jobb megértését segítheti.

16.05–16.20 Virovecz Nándor

ELTE

*Fővesztés helyett főkapitányság  
Balassa Menyhért menekülése és főkapitánysága, 1549–1552*

1549-ben Ferdinánd király serege Niklas Graf zu Salm vezetésével két észak-magyarországi főúr, gyarmati Balassa Menyhért és Basó Mátyás kiostromlására és kiskirályságuk felszámolására indult. Kettejük közül Balassa nem várta meg a királyi sereg ostromát, Erdélybe menekült és Izabella királyné oldalán vett részt távozása előtti utolsó harcaiban. Amikor Izabella elhagyta Erdélyt, Balassa a kíséretében tartózkodott, majd Ferdinándtól kegyelmet nyert és belevetette magát az országegyesítés közben kibontakozó törökellenes harcokba. 1552-ben már „dunáninnyi” országos főkapitányként a török hódítás soron következő célpontjainak védelme és felmentése lett volna feladata, de ezeket nem teljesítette sem Temesvár, sem Eger tekintetében. Döntését egyaránt eredményezte a nemesi felkelés sikertelensége, a kifizetetlen zsold, csapatainak csekély létszáma, továbbá előző évi sebesülése és a végső soron mindenre hatással levő szultáni politika. Balassa magatartásának és tetteinek mélyrehatóbb vizsgálata során a korabeli magyar főúri politika főbb kontúrjai rajzolódhatnak ki.

16.20–16.35 Simonkay Márton

ELTE – EJC

*Búza vagy bárány? Bekerítések a kora újkori Angliában*

„Semmiel sem tudnám a mi gazdag pénzsájkainkat oly találóan összehasonlítani, mint a czápával: mint játszik, hempelyeg, maga előtt hajtva nyomorú prédáját, míg végre lenyeli valamennyit egy falatra. Ily czápák, hallom, a szárazon is vannak, kik addig tátognak, míg az egész községet templomostúl, tornyostúl, harangostúl, mindenestül el nem nyelik.” Shakespeare egyik alakjából, egy szegény halászból törtek fel ezek a nehéz gondolatok. A nagy drámaíró érzékeny volt korának társadalmi problémáira, így a bekerítések Angliája is terítékre került műveiben. Előadásomban ezt, vagyis a kora újkori angol földhasználat átalakulását szeretném nyomon követni. Milyen gazdasági-társadalmi folyamatok, mozzanatok játszódtak le ekkor, ezekről hogyan gondolkodtak a kortársak? A korszak egyik arca volt a nyomor: az elűzött földművelők csavargóvá válása, a megjelenő városi munkásság élehetetlen körülményei. A korai kapitalizmus azonban fényes karriereket is felmutatott: ekkor ívelt a magasba Diana hercegnő és Sir Winston Churchill őseinek, a Spencereknek pályája. Történetük egy kis kaleidoszkópot nyújt a korszak jellegzetességeiről és problémáiról.

16.35–16.50 Nagy János

ELTE – EJC

*Társadalmi konfliktusok Kiskunlacházán a 18–19. században –  
avagy van-e a jászkun redempciónak mikrotörténete?*

1827 augusztusában Jeszenszky Gábor, majosházi földbirtokos, Pest megye ügyésze és testvéröccse a Jászkun Kerületben fekvő Lacháza szabad kun községhez tartozó kátói pusztán tűzokra vadászott. Az elejtett állatra szemmet vetett két arra cirkáló lacházi illetékességű lakos, akik arra hivatkozva, hogy az úri vadászok a vadat már a lacházi ifjabb Steinmetz János földjén lőtték le, egyetlen káromkodások közepette elragadták a madarat a betolakodóktól. Előadásomban a mindennapi társadalmi konfliktusok vizsgálatán keresztül keresem a választ arra a kérdésre, hogy a jászkun autonómia hogyan befolyásolhatta a Kiskunlacházán élők mentalitását, öntudatát. Tipologizálhatók-e a társadalmi ellentétek? Milyen foglalkozási, vagyoni vagy rendi státuszú csoportok között csúcsosodott ki a legnagyobb ellentét a korszakban? Hogyan befolyásolta ez a belső megosztottság a helyi gazdasági struktúrát és munkaszervezetet?

16.50–17.00 Vita

17.00–17.15 Szünet

17.15–17.45 Könyvbemutatók vagy szünet

17.45–19.00 Új és jelenkori művelődéstörténet szekció

17.45–18.00 Boa Krisztina

ELTE – EJC

*A Győri Királyi Jogakadémia hallgatói 1802–1825 között*

Hazánkban, az 1990-es évek elején – az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár igazgatója, Szőgi László vezetésével – indult meg a történeti Magyarország 16–19. századi felsőoktatási intézményeit látogató hallgatók anyakönyveinek (matrikuláinak) feltárása, az adatok publikálása és hallgatói adatbázisokba rendezése. Előadásomban, az említett kezdeményezés részeként, egy folyamatban lévő kutatás, a Győri Királyi Jogakadémia hallgatóiból készülő adatbázis első eredményeit kísérem meg összegezni. A kutatás a Győr-Moson-Sopron Megyei Levéltár Győri Levéltárában található hallgatói anyakönyvek forrásbázisán alapul. Az 1802–25 közötti, latin nyelvű matrikulákon keresztül egyrészt szemléltetem a korabeli képzés sajátosságait, másrészt a hallgatók vallására, társadalmi állására, nemzetiségére, valamint származási helyére vonatkozó adatokat és következtetéseket mutatom be.

### XIII. Eötvös Konferencia

18.00–18.15 Bozó Bence Péter

ELTE

*Liszt Ferenc ifjúkori katolicizmusa*

Előadásom témája Liszt Ferenc ifjúkori katolicizmusa. Ennek megfelelően foglalkozom az otthonról hozott vallásosság elemeivel, a szülők által kifejtett hatásokkal, Liszt és a saint-simonizmus kapcsolatával, a fiatalkori kudarcélményekre adott reakciókkal, korai egyházzenei reformgondolataival (ezt a résztémát nem zenetudományi szempontból kívánom feldolgozni, csak annyiban fogom érinteni, amennyiben az általános vallásosság szempontjából fontos) és a Lamennais abbéval való baráti-szellemi kapcsolattal is. A témát az 1838-as pesti árvízzel való értesülés fogja lezárni, mivel véleményem szerint Lisztnek az ennek a hírnek a hatására kialakuló magyarságtudata vallásosságának is új korszakát hozza el

18.15–18.30 Kovácsik Antal

ELTE – EJC

*Közéleti és oktatáspolitikai kérdések egy dualizmuskori lap, az Állami Népoktatás hasábjain*

Nincs új a nap alatt: a pedagógusok már száz évvel ezelőtt is gyakran panaszkodtak elégtelen anyagi és erkölcsi megbecsültségükről. Jól megfigyelhető ez az Iparostanonciskolai Tanítók Országos Egyesületének hivatalos közlönye, az 1907 és 1911 között Csongrádon megjelenő *Állami Népoktatás* esetében is. A kormányzati válságok és a tanítók életkörülményeinek romlása a vizsgált időszakban országszerte a pedagógusmozgalmak felerősödéséhez és radikalizálódásához vezetett. Az *Állami Népoktatás* a baloldali, polgári radikális színezetű irányzatokhoz közeledett. Előadásomban elsősorban az erre utaló cikkeket vizsgálom meg, kitérve a lapban megjelenő leggyakoribb panaszokra, követelésekre; a korszak kormányainak és oktatási minisztereinek megítélésére; illetve a lap ambivalens kapcsolatára a katolikus egyházzal és a szociáldemokráciával. Kutatásaimmal elsősorban a múlt század eleji pedagógusmozgalmak teljesebb és árnyaltabb megismeréséhez szeretnék hozzájárulni.

18.30–18.45 Fodor János

BBTE

*Egy párbaj története  
Bernády György második marosvásárhelyi polgármestersége*

Dr. Bernády György általános megítélése általában a „boldog békeidők” marosvásárhelyi városépítő polgármestereként való ábrázolásában merül ki. Kétségtelen, hogy városvezetői munkássága az óta is meghatározó eleme Marosvásárhely arculatának. A korabeli lexikonok, az újságok elsárgult lapjai, adomák, róla szóló mítoszok éltetik a köztudatban emlékét. Azonban második polgármesterségéről kevés információ van. A jelen dolgozat keretében az 1926-29-es időszak hiányaira próbálunk választ adni, egy várostörténeti perspektívában. Bernády országos szintű politizálása mellett jól ráérezett a kisebbségbe szorult erdélyi magyarság számára leszűkült politikai játékszabályokra, amelyeket városvezetőként kamatoztathatott. Bár a román adminisztráció berendezkedése jelentősen leszűkítette, majd hogynem ellehetetlenítette Bernády számára a lehetőségeket, így lemondása, megbuktatása gyakorlatilag idő kérdése volt. Második polgármestersége alatt nem tudta megismételni az első mandátum idején elért teljesítményt, azonban folytatta ugyanazt a koncepciót.

18.45–19.00 Vita

19.00–19.10 Szünet



## 19.10–20.30 Collegiumtörténet szekció

19.10–19.25 Birizsló Bence – Szabó Melinda

ELTE – EJC

*Mika Sándor (1859-1912)*

Előadásunkban Mika Sándorra, az Eötvös Collegium első történész szakvezetőjére emlékezünk életútjának, tanulmányainak, tanári tevékenységének és műveinek vázlatos bemutatásával. Az éppen száz esztendeje elhunyt, Erdélyből származó történészt Szilágyi Sándor, az 1867 és 1900 közti magyar történettudomány legnagyobb szervező egyénisége karolta fel, és küldte Európa legnevesebb historikusaihoz tanulni. Az egyetemes történelmet és Erdély múltját kutató Mika 1895-től haláláig, 1912-ig volt az Eötvös Collegium „történelem tanszékének vezetője,” tanítványai közül később többen is a magyar történettudomány jelentős, máig ható alakjaivá váltak (pl. Szekfű Gyula, Eckhart Ferenc, Szentpétery Imre). Mika Sándor, az igazi tudós-tanár alapozta meg a Collegium történészképzési rendszerét, széleskörű munkássága nyomán ma is a magyar történettudomány legkiválóbbjai közt tarthatjuk számon.

19.25–19.40 Arató Anna

ELTE – EJC

*„Előretolt őrszem lettem” – Aurélien Sauvageot Eötvös collegiumi tevékenysége*

Az Eötvös Collegium leghíresebb francia lektora, Aurélien Sauvageot 1923 és 1931 között élt és tanított intézetünkben. Hazánk történelmének egyik legsúlyosabb pillanatában érkezett meg a „német tenger gall szigetére” – de nem a győztesek kultúrnyaratosító szándékával. Bár a francia államtól kapott utasításai pusztán a nyelvoktatásra terjedtek ki, példátlanul hosszú lektori itt tartózkodása eredményeképpen a magyar kultúra legavatottabb francia ismerőjévé is vált. Számos magyar klasszikus, köztük Ady, Jókai, Móricz, Illyés francia fordítása mellett az ő nevéhez fuzodik az első átfogó, máig használatos francia-magyar, majd magyar-francia szótár elkészítése, amelynek példátlanul gazdag állományát kifinomult filológusi érzékkel állította össze. Sauvageot-t méltán sorolhatjuk nemcsak a „régit”, hanem az „új” Collegium legemblematisabb tanárai közé. Előadásomban lektori tevékenységét, a Collegiummal való kapcsolatát kívánom bemutatni a levéltári források és máig kiadatlan levelezése tükrében.

### XIII. Eötvös Konferencia

19.40–19.55 Perényi Károly – Arató György

ELTE – EJC

*Még egy szó Janicsek Istvánról*

Tavalyi előadásunk során sikerült megragadni Janicsek István tudománytörténeti szempontból is jelentős életpályáját, ezidáig ismeretlen források bevonásával elemeztük a legendás alakját övező tradíciót. Az azóta előke-  
rült újabb adatok tényszerű bemutatásával alkalmunk nyílik tökéletesíteni a róla kialakult képet, az előadás során az 1932 utáni sorsára és kettétörött pályájának végére vonatkozó elszórt utalások is megnyugtatóan helyükre kerülnek, így eredményeink pontot tesznek megbolygatott emlékének kutatására.

19.55–20.10 Kovács Dóra

ELTE – EJC

*Az Eötvös Kollégium 1956-ban*

1956-ban megkezdődött az Eötvös Kollégium újjászervezése. A szakkollégium beindulását azonban megakadályozták az 1956. őszi politikai események. A Kollégium lakói – az igazgatóval együtt – részt vettek az egyetemisták október 23-i tüntetésén, meghallgatták Nagy Imre beszédét a Kossuth téren, majd visszatértek a Ménesi útra, és közösen megvitatták az eseményeket. Október 23. és november 4. között több kollégista Budapesten maradt, és részt vett a forradalom eseményeiben – néhányan fegyvert is fogtak a szovjet csapatok ellen. A kollégisták a forradalom előzményeinél is ott voltak, hiszen számos kollégista tagja volt az ún. Kolhoz Körnek vagy Kolhoz Klubnak, egy olyan baráti társaságnak, amely október 6-án rendszerellenes demonstrációt szervezett Rajk László és társai újratemetése után. Előadásomban az október 6-i tüntetést, a kollégistáknak a forradalomban játszott szerepét, valamint a november 4-e utáni, kollégistákat ért megtorlást mutatom be a megjelent visszaemlékezések, a korabeli sajtó és a Collegium levéltárának eddig nagyrészt feltáratlan iratai alapján.

20.10–20.25 Pál Zoltán

ELTE – EJC

*Az irodalomtörténészek és a hatalom. Az MTA Irodalomtörténeti Intézete „Sziklai Barna” jelentései alapján (1957–1964)*

Előadásom az Eötvös Kollégium épületében található Irodalomtörténeti Intézet korai történetéről fog szólni. A Kádár-korszak elején az intézményben dolgozott Szekeres László irodalomtörténész, aki „Sziklai Barna” fedőnéven éveken át írt jelentéseket a politikai rendőrség számára munkatársairól (köztük több egykori Eötvös collegistáról is). A jelentésekből bepillantást nyerhetünk a Sótér István vezette Intézet életébe, az itt dolgozó irodalomtörténészek vitáiba, beszélgetéseikbe, megtudhatjuk belőlük, hogyan viszonyult az 1956-os forradalom leverése után restaurált kommunista hatalom ehhez a tudóscsoporthoz.

20.25–20.35 Vita

május 6., vasárnap

## 8.00–11.00 Politika a társadalomban szekció

*Szekcióvezető:* Prof. Nagy J. Endre

8.00–8.20 Gábrriel Dóra

*ELTE – EJC*

*Galerik és huligánok az államszocializmus évtizedeiben*

Az államszocializmus ideje alatt a hatalom – éppúgy, mint a szaktudomány – az ifjúsági problémát, vagyis a fiatalok nagymértékű veszélyeztetettségét jelölte meg elsőszámú devianciaként, s egyben orvosolandó problémaként. A közbeszéd szerint a fiatalok bizonyos csoportosulásai nemcsak a mozgalmi élettől való távolmaradásuk, hanem céltalan, könnyelmű életszemléletük, kihívó öltözetük és erőszakos szexualitásuk által veszélyeztették a rendet. E csoportokat nevezték a '60-as években galeriknek. A kifejezés idővel szembevető jelentésváltozáson ment keresztül. Előadásomban a korabeli ifjúsági sajtó elemzésével vizsgálom, miként mutatták be a galeriket és azok tagjait, s a szerzők (néhol olvasói levélben) mivel magyarázzák a fiatalok normasértő viselkedését. A korra jellemző didaktikus tanmesék segítségével az ellenkép könnyen párhuzamba állítható az eszményített KISZ-es fiatalokkal, akik ismerték a „közösségbe való tartozás” élményét, s a társadalmi munka örömeit. Rámutatok továbbá arra is, hogy a fiatalokra is jelentősen ható történelmi események, valamint a rendszer puhulása milyen változásokat hozott a galerikről és a problémás fiatalokról alkotott képben.

8.20–8.40 Muszka Katalin

*ELTE – EJC*

*Koryo Saram: A Közép-Ázsiába deportált koreaiak története*

A koreaiak lelkes turisták, rengeteget utaznak külföldre üzleti ügyben, bárhol a világon lépten-nyomon koreaiakba botolhatunk. Több ország is jelentős koreai népességgel rendelkezik, köztük Magyarországon is viszonylag nagyobb koreai közösség él. Kevesen gondolnánk, hogy jelentős koreai kisebbség él olyan „eldugott” helyeken, mint Közép-Ázsia. Az magától értetődő, hogy sok koreai egy szebb és jobb élet reményében vándorolt ki a messzi Nyugatra, de vajon mi vezette ezt az amúgy világjáró népet olyan országokba, ahol az ilyen remények irreálisak? Sajnos, nem a saját akarattuk. Sztálin egyetlen tollvonása sok ezer ember életét tette tönkre és kényszerítette őket keserves újrakezdésre egy számukra teljesen idegen környezetben. A koreai akarakterő és szorgalom azonban még e kilátástalan helyzetben is megmutatkozott. Előadásom az ő történetük.

8.40–9.00 Budai Mihály Egon

ELTE – EJC

*A franciaországi kisebbségpolitika jelene és jövője: egy központosított európai állam az okcitán etnikai törekvések és a lisszaboni szerződés elvárásainak kereszttüzeiben*

Előadásom célja választ adni arra a kérdésre, hogy elképzelhető-e, hogy a kettős vertikális nyomás (az Európai Unió normái és a szubnacionális okcitán/okszitán nacionalizmus) hatására a kultúrájában egységes, de korántsem szuverén, bizonytalan kiterjedésű „Okcitánia” autonóm tartománnyá válik Franciaországon belül, illetőleg hogy van-e esélye független állammá válni. A francia nemzetfelfogás vázlatos bemutatása után Franciaország etno- és nyelvi politikájának 1789 óta tartó asszimilációs törekvéseiről és annak 1945 utáni enyhüléséről fogok beszélni. Ezen belül különös hangsúlyt fektetek az egyre erősebb szupranacionalitást képviselő Európai Unió által 2009-ben, a lisszaboni szerződéssel az alapszerződésekkel azonos jogi rangra emelt Alapjogi Karta kisebbségvédelmi rendelkezéseire. Ezt követően a négy jelentősebb okcitán politikai szerveződés – három pártként működő mozgalom és a Kezdeményezés Okcitániáért (*Iniciativa per Occitània*) – tevékenységét és ideológiáját szeretném bemutatni, rávilágítva a közöttük megjelenő hasonlóságokra és eltérésekre, valamint ezek következményeire. – Összegzésemben a felvetett kérdést próbálok megválaszolni: veszélyezteti-e az okcitán öntudat erősödése Franciaország területi integritását?

9.00–9.20 Gönczö Levente

ELTE – EJC

*Az ötnapos háború és a hideg béke időszaka*

A bipoláris világrend végéhez közeledve a Szovjetunió belebukott a fegyverkezési- és űrversenybe, a létrejövő Oroszország pedig nemcsak a közép- és kelet-európai államok feletti politikai befolyását veszítette el, hanem a transzkaukázusi szubrégió feletti ellenőrzést is. A Szovjetunió dezintegrációja – ami ugyan gyorsan és civilizáltan zajlott le – rengeteg közös megoldatlan társadalmi és nemzeti ügyet hagyott maga után. Ezek menedzselésére egy új nemzetközi szervezetet hoztak létre, a Független Államok Közösségét, amiben Oroszország ma is domináns szerepet tölthet be. Négy területről (beleértve Grúzia területi vitáit is) viszont nem sikerült megállapodni a tagállamokkal, ahol így a konfliktusok továbbra is megmaradtak. A szakirodalom ezeket *frozen conflicts*-ként emlegeti, mivel a kérdéseket tényleg csak elnapolták, így várható volt, hogy a későbbiekben „felolvadnak”, és akár egy háborúban is eszkalálódnak. A laikusok számára megdöbbentő és a mai napig érthetetlen lehet, hogy Grúzia, melynek lakossága még az 5 millió főt sem éri el, miért kezdett háborúba a nála sokkal nagyobb, fejlettebb atomhatalommal, Oroszországgal. Az előadásban erre a kérdésre szeretnék reflektálni, az orosz-grúz kapcsolatok szélesebb kontextusába helyezve a 2008 augusztusában lezajlott ötnapos háborút. A prezentáció során igyekszem bemutatni a rossz külkapcsolatok valódi okát és kitekinteni arra, hogy miért eszkalálódtak a harcok, és az eseményeknek milyen politikai, geopolitikai hatásai voltak a nemzetközi rendszerre, valamint a kereskedelemre, beleértve a globális világrégiókat, így az Európai Uniót is. Ezenkívül szeretnék betekintést nyújtani a felolvadó konfliktus anatómiájába is, amelyet különböző realista és konstruktivista nemzetközi kapcsolatok elmélettel mutatok be, utalva arra, hogy az orosz-grúz háború valójában a nagy-kaukázusi régió biztonságpolitikai dilemmája.

9.20–9.40 Horváth Ágoston

ELTE – EJC

*Civilmentes politika – politikamentes civilség: a parlamenten kívüli ellenzék 2010–2011-ben*

A 2010-es országgyűlési választást követően, a rendszerváltást követő időszak során a magyar belpolitikában korábban nem tapasztalt helyzet alakult ki: a kormányzó erők óriási tömbjével szemben igen szétagolt és megosztott ellenzék áll. A parlamenti ellenzék cselekvésképtelensége szükségyszerűen eredményezte „civil” mozgalmak, szerveződések színre lépését a kormánnyal szembeni vélemények képviseletére. Áttekintésem ezek közül a Millával és a Negyedik Köztársaságot!-tal (a legsokoldalúbbakkal, legtöbb közéleti témát felvonultatókkal) foglalkozik. A 4K! 2007-ben alakult, első néhány évében utcai flashmobok szervezésével hívta fel magára a figyelmet, nyílt politikai véleményt először 2010-ben fogalmazott meg. 2011-ben az egyik legaktívabb részese volt a kormány tevékenységével, különösen az új alaptörvénnyel szembeni tiltakozásnak a 2011 októberében párttá alakuló szervezet. A Milla a 2010 decemberében az új médiatörvénnyel szembeni tiltakozásként alakított Facebook-csoport, az Egymillióan a magyar sajtószabadságért mozgalma; nagyszabású ellenzéki tüntetések, többek között a „Nem tetszik a rendszer” szervezője. Elemzésem e két szervezet politikai üzeneteit, céljait, stratégiáit vizsgálja.

9.40–10.00 Kovács Anett Jolán

SZTE

*Hogy kerül a Csizma az asztalra? Az olasz oktatási rendszer jellemzői komparatistikai megközelítésben*

Fontos megismerni más országok oktatási elméleteit, gyakorlatait, mert az ilyen jellegű kutatások tárják fel, mennyire hasznosíthatók egyes országok eredményei más országokban is. Sok európai ország oktatási eredményeiről tudunk, de Olaszország esetében nagyon kevés magyar nyelvű forrásunk van. Kutatásom megkezdésében ez a „hiányérzet” motivált. Kutatási anyagom a téma hazai, külföldi szakirodalmára és másodelemzésre épül. A másodelemzések alapját elsősorban az EUROSTAT, az EURYDICE által publikált oktatáspolitikai dokumentumok, európai adatbázisok képezik. Kutatásom során több olasz képviseletű intézménnyel felvettem a kapcsolatot, eredményeimet megalapozottabbá teszi három oktatási szakemberrel készült interjú. Áttekintem az ország természeti, társadalmi, gazdasági környezetét, ismertetem az EU oktatáspolitikai törekvéseit. Bemutatom Olaszország teljes oktatási rendszerét, elemzem az olasz és magyar oktatási struktúra közös és eltérő jellemzőit komparatistikai megközelítésben. Eredményeim alapján elkészítem az olasz oktatási rendszer SWOT-analízisét, elemzem a magyar és olasz oktatás jellemzőit és javaslatokat fogalmazok meg a két ország számára, mit hasznosíthatnának egymás jó gyakorlatából.

10.00–10.20 Kovács Laura

PTE

*„Múló hóbort vagy új paradigma”?  
Transznacionális önkormányzati hálózatok*

A globalizáció illetve az európai integráció következménye az államok közt kialakuló kölcsönös függőség. Ebben a helyzetben egyre nagyobb szerepet kap az önkormányzatok egymástól való tanulási folyamata, világszerte partnerségeket alakítanak ki, melyek a nemzetközi együttműködés új formáját jelentik. A téma aktualitását mutatja, hogy Európában, a városok együttműködéseiből létrejövő hálózatok száma rendkívüli mértékben növekszik. Tapasztalható, hogy a szakirodalom igazodik az Európai Unióban a szubnacionális szint döntéshozatalba történő bevonásával kapcsolatban felmerülő elméletek, folyamatok alakulásához. Az 1990-es évek volt az az időszak, amikor jelentősen megugrott a témában született szakirodalom mennyisége. Sajnálatos módon azonban a jelenkori kutatások száma, kevés kivételtől eltekintve csekély. A közép-kelet-európai államok önkormányzatainak nemzetközi tevékenységét tárgyaló szakirodalomra, illetve összehasonlítható munkákra még kevesebb példát találunk. Tekintettel arra, hogy az önkormányzatok nemzetközi hálózatosodása a politikatudomány egyik kiaknázatlan területe, előadásom célja, hogy ismertessem azokat a megközelítéseket, amelyek mentén a nemzetközi szakirodalom képviselői ezidáig vizsgálták ezt a rendkívül szerteágazó, nehezen kutatható témát.

10.20–10.40 Somogyi Ildikó

DE

*„Kis emberek nagy erőfeszítései”*

Napjainkban egyre többet lehet hallani az iskolában felmerülő problémák megoldásaként megjelenő iskolai szociális munkáról. Több helyen vannak kezdeményezések kisebb-nagyobb eredménnyel a szolgáltatás bevezetésével kapcsolatban. Debrecenben szociális munka szakos hallgatók összefogásával újtárra indult egy modellprogram, mely kísérletet tesz arra, hogy a hallgatók az elméleti tudást és a gyakorlati tapasztalatokat ötvözve változást indítsanak el az oktatási intézményekben. A Modellprogram 2012 februárjában indult újtárra, s reményeink szerint egy jó alapot tud biztosítani egy jól integrált rendszer bevezetésének. Hallgatóink oktatási intézményekben speciális önkéntes tevékenységet végeznek, s mindeközben az elméleti tudás elsajátítása mellett gyakorlati tapasztalatokat is szerezhetnek. Mindezt hogyan és milyen keretek között teszik? Milyen fogadtatása volt a programnak? Milyen tapasztalatokat szereztek eddig a hallgatók? Előadásomból választ kaphatunk a fölmerült kérdésekre.

10.40–11.00 Barczikay Tamás

BCE – FAKT

*A drogiacok szabályozásának hatásossága*

Dolgozatomban a tiltott áruk piacának liberalizálását szeretném elemezni. Hipotézisem, hogy a tiltott áruk fogyasztásának dinamikája nem függ az áru hatásától, kémiai összetételétől, hanem főképp a tiltás immanens tartalmától. A téma kifejtése során egyéb a fogyasztás szokatlan mivoltából adódó tényezőket is bemutatok, amelyek csupán közgazdasági elemzésben nem merülnének fel. Dolgozatomban egyszerre fogok társadalomtudományi és közgazdaságtudományi elemzést folytatni a liberalizáció hatásáról és társadalmi következményeiről.

11.00–11.40 Dr. Tamás Pál plenáris előadása

*A demokráciák „romlandóságáról”*

11.40–12.20 Ebédszünet

12.20–15.00 Világirodalom szekció

*Szekcióvezető:* Dr. Seláf Levente

12.20–12.40 Steinmacher Kornélia

ELTE

*Báthory Erzsébet alakja a XIX. századi drámában és a posztmodern filmművészetben. Garay János: Bátor Erzsébet, July Delpy: A grófnő, Juraj Jakubisko: Báthory – A legenda másik arca*

Előadásomban egy napjaink kultúráját is élénken foglalkoztató, izgalmas történelmi személyiség, Báthory Erzsébet alakjának XIX. századi irodalmi és történelmi hagyományát, valamint a kortárs filmművészet Báthory-képét kívánom bemutatni. Báthory Erzsébet megőrzött népszerűsége valószínűleg az alakjához kapcsolódó népi hiedelmek (vámpír és boszorkányképzetek), anekdoták erejében rejlenek. Előadásomban azt vizsgálom, hogy a tizenkilencedik századi dráma és korunk filmjei mennyiben építkeznek a róla kialakult legendákra, hiedelmekre, Báthory korabeli történelmi forrásokra, s mennyiben írják újra történetét ezzel új mítoszt teremtve. A dráma és a kortárs filmek összehasonlítása felvethet további kérdéseket is, melyek szintén előadásom tárgyát képezik majd: Milyen eltérő és azonos eszközök mentén lesznek ezek a művek hatásosak, hogyan vívhatták/vívják ki saját koruk elismerését és ellenérzését? Miben ragadható meg a korhűség, illetve a történelmi távolság problematikája? Mi mondható el általánosan az alkotások kapcsán a korabeli nőképről, női ábrázolásról? Mely pontokon mutatkozik meg egy elfogult, szubjektív álláspont problematikája? Az előadás kitér a Báthory-filmek kapcsán felhozható feminista filmelméletek és a rájuk nagy hatást gyakorolt pszichoanalízis vitatható elemeire és részizgazságaira is.

### XIII. Eötvös Konferencia

12.40–13.00 Márkus Virág

ELTE – EJC

*„Ámor veszélyes hídján” – A testi szerelem ábrázolása Renaud de Beaujeu A szép ismeretlen c. udvari regényében*

A „középkori irodalom” szókapcsolatot hallva sokunk hajlamos némely szüette, távoli, ásatag monstrumra asszociálni. Meggyötört mártírok, tekervényes krónikák, véget nem érő lovagi tornák sejlének fel; patyolat tisztaságú nemeskisasszonyok, csikorgó sisakrostélyok, ódon várkastélyok riasztják a nyájas, XXI. századi olvasót. Jelen előadásomat azzal a nem titkolt szándékkal tárom a hallgatóság elé, hogy kegyes figyelmét a francia középkor hazánkban kevésbé ismert lovagregényeire irányítsam. Mindezt a regény, mint műfaj fejlődéstörténetének egy olyan, emblematisz darabján keresztül kívánom tenni, mely kompozíciós és narratív megoldásainak, valamint lélektani árnyaltságának hála a XIII. század óta számot tart mind az olvasók, mind a szakma érdeklődésére. A szóban forgó udvari regény Renaud de Beaujeu *A szép ismeretlen* című műve, mely idén jelent meg először magyar nyelven, Szabics Imre fordításában. Jelen expozémban a testiség kérdéskörét tervezem körbejárni a búbajos, szerelmesétől a szerelmezt elválasztó, a lovagot a küldetésétől eltántorító, csábos tündér alakját vizsgálva, mindvégig szem előtt tartva a nemiség kapcsán felmerülő, a korabeli világnézetet és irodalmi kánont alakító tényezőket, eszmei és erkölcsi faktorokat. A kor irodalmában oly elterjedt és kedvelt, a két világ, a kötelesség és szerelmi mámor kettőségén és ellentétén alapuló motívumon keresztül kívánom közelebb hozni ezt az időben távoli, szellemiségében ellenben napjainkra is döntően ható korszakot és irodalmát.

13.00–13.20 Papp Eszter

ELTE

*„Szonettjeimhez írt kommentár” – Lorenzo de’Medici költészete az Aragóniai versgyűjtemény tükrében*

Előadásom témája majdani disszertációm egyik része/fejezete: dolgozatom az *Aragóniai versgyűjteménnyel* foglalkozik, mely az antik szicíliai- és toszkán költészet antológiája, illetve a vulgáris költészet első szisztematikus jellegű összefoglalása. Az antológia azért is jelentős, mert összeállítója nem más, mint Lorenzo de’Medici, vagyis a Magnifico, aki saját maga is képviselteti magát a versgyűjteményben néhány költeményével: az antológiát 1477-ben küldi el barátjának, a fiatal Federico d’Aragona hercegnek egy évvel pisai találkozásuk után, melynek alkalmával a két barát között tudós beszélgetés zajlott költészetéről, a vulgáris (népi) nyelvről, illetve a latin és vulgáris nyelvi hagyomány közti szembenállásról/különbségről. Egy kéziratról van szó, mely eredetijének nyoma veszett, az autentikus szöveg három híres fennmaradt kézirat-másolat alapján rekonstruálható. Előadásomban Lorenzo de’Medici egy másik művét, a későbbi *Comento de’miei sonetti-t* (*Szonettjeimhez írt kommentár*) vizsgálom, összevetve az aragóniai gyűjtemény elé írt episztolával: ily módon kívánom megvilágítani a Lorenzo-i költészet fejlődését, a művön keresztül a kor és a Magnifico latin ill. vulgáris nyelvről alkotott nézeteit, illetve a Trecento-i költészet, elsősorban pedig Dante és Petrarca interpretációját.



13.20–13.40 Sándor Júlia

ELTE – EJC

*Kitágult idő és tér Puskin A hóvihar c. elbeszélésében*

*A hóvihar* Puskin *Néhai Ivan Petrovics Belkin elbeszélései* című ciklusának egyik novellája 1830-ból. Miközben a ciklus megírása idején az orosz irodalomban és az orosz irodalmi ízlésben egyaránt a kor romantikus és szentimentális irányzatainak hatása érződött, Puskin *A hóviharban* a romantikus meséhez hasonló történethez a romantikát és a szentimentalizmust iróniával szemlélő elbeszélésmódot választ, és elindul a realizmus felé vezető úton. Az elbeszélésben azonban a romantikus és a realista stílus jegyeinek találkozása mellett megfigyelhetjük az 1820-as évektől a költészettől a próza felé forduló Puskit is, amint a két műnem határmezsgyéjét járja. Ezeknek a kettősségeknek köszönhetően az elbeszélés idő- és térkezelése is sajátossá válik: miközben a mű prózai olvasata nagyon konkrét idő- és térjelzésekkel ad pontos képet az eseményekről, ugyanez a pontosan behatárolt idő és tér a mű poétikai olvasatában végtelen, mitikus idővé és térré táguul. Előadásomban a novellának ezt a kettős idő- és térszerkezetét szeretném bemutatni azokon a művészi, prózaszöveget poetizáló eljárásokon keresztül, amelyek a realiztikusan ábrázolt időt és teret kitágítják.

13.40–14.00 Szilvási Viktória

ELTE – EJC

*Az idő és az időn kívüliség – Párhuzamok Thomas Mann A varázshegy-hegy és Ottlik Géza Iskola a határon című művei között*

„*Megint zsúfolva volt a helyiség. Csakó a díszes tollszárát mutogatta valakinek. A növendék a villanykörte felé tartva nézte Davos havas látképét...*” Ottlik Géza *Iskola a határon* című regényében olvashatunk még néhány helyütt hasonló jeleneteket a tollszár főszerelésével. Thomas Mann *A varázshegyét* idézi meg a behavazott Davos képe, ám ez korántsem az egyetlen kapcsolat a két mű között. Legszembetűnőbb az időkezelés módjai közötti párhuzam: Ottlik három, Mann pedig hét év történéseinek elbeszélését kísérelte meg hasonló eszközökkel, az időkezelésről alkotott új elképzeléssel a háttérben. Az idő problémája azonban nem csak a narrációban vagy az idő érzékelésének kérdéseként jelentkezik a művekben. Az augustinusi időszemlélet és a nietsche-i apollóni-dionüszoszi ellentét, az időről és az életről alkotott fogalmak sajátosan kerülnek kapcsolatba *A varázshegyben*, különösképpen a *Hó* című alfejezetben. Ottlik nem szolgai követi Mann koncepcióját és tematikáját, azonban a fenti idézet mellett számos más utalással él előbbi műre, mely megteremt a párhuzamot, s ezzel új megvilágításba helyezheti Ottlik korszakalkotó művét. Az előadás célja feltárni e párhuzam alapjait, középpontban az idő és az időn kívüliség problémájával.

### XIII. Eötvös Konferencia

14.00–14.20 Ludmann Ágnes

ELTE – EJC

*A narratore inaffidabile (megbízhatatlan narrátor) alakja és funkciója Luigi Malerba műveiben*

A XI. Eötvös konferencián tartott előadásom témájához kapcsolódva – amelyben a *detektív* alakját, eredeti funkcióját és szerepvesztését mutattam be a szicíliai Leonardo Sciascia krimiregényeiben – a mostani konferenciaelőadásban a szintúgy cselekményszervező és módosító funkcióval bíró *narrátor* „jellemének” és szerepkörének módosulását vizsgálom a XX. századi Luigi Malerba egy regényén és novellagyűjteményén keresztül. Malerba egyike azon, a kortárs olasz epika különleges szegmensét alkotó emíliai származású szerzőinek, akik tevékenysége mind stilisztikai, mind nyelvtani és nyelvészeti szempontból igen jelentős a mai olasz irodalomban. Az előadásban a *Dopo il pescecane (A cápa után)* című novellagyűjtemény és a *Salto mortale (Halálugrás)* című regény vizsgálatával szeretném bemutatni a narrátor alakjának változását, úgynevezett megbízhatatlan narrátorrá, olasz szakszóval „*narratore inaffidabile*”-vé formálódását. Kitérnék az új típusú elbeszélő jellemzőire, szavahihetlenségének okára. Ezen túl bizonyítanám tulajdonságainak gazdagodását, hiszen elbeszélő funkciója mellé a cselekmény szervezésének, alakításának képessége is hozzákapcsolódott, pontosan a narrátor „megbízhatatlan”, hitelességében kétségbe vonható nézőpontja által, ami jelentékenyen meghatározza a regény szüzséjének bonyolódását, szálainak összeszövődését, szétválását.

14.20–14.40 Varju Kata

ELTE – EJC

*Az a bizonyos 2 perc – Jorges Luis Borges A titkos csoda című elbeszélésének egy értelmezése*

Hogyan lehetséges nyitott olvasatokat létrehozni? Erre a kérdésre próbálok meg választ adni *A titkos csoda* című elbeszélés elemzése kapcsán. Ahogy Bernard L. Shaw is megjegyzi, Borges olvasása során elengedhetetlen, hogy elkülönítsük az interpretáció és az elemzés fázisait. Ebből a megfontolásból különválasztásra kerülnek a különböző cselekményszálak, azok funkciói szerint, ahogy a különböző kulturális hivatkozások is (Barthes kódjai mentén). A vizsgálat célja feltárni a témák és a cselekményvezetés szerkesztési módját, majd megnézni, hogy ezek között a módszerek között léteznek-e megfelelések, közös pontok. Azaz a kulturális, történelmi stb. konnotáció, mint tematikus elem, válhat-e egy újabb formai, narratológiai szervező-elemmé. Lesz szó tükröződéstről, iróniáról, labirintusról, hamis tükrökről, a fikció autonómiájáról és az olvasó szerepéről. És természetesen megvitatásra kerül az a bizonyos 2 perc.

14.40–15.00 Györki Tamás

ELTE – EJC

*A rubljovkai mítosz, avagy oligarchák a posztszovjet tömegirodalomban*

Itthon sem ismeretlen az oligarchakérdés, bár a rendszerváltozás során bekövetkező változások – így az oligarchia kialakulása és a társadalom erre adott válasza - az ország léptékeiből adódóan is legtipikusabban talán a mai Oroszországban figyelhetők meg. Előadásomban elsősorban néhány a kétezres években született „könnyed regény” alapján azt szeretném közelebről megvizsgálni, milyen kép jelenik meg a szürke szovjet hétköznapiakból kiemelkedő, többnyire az azóta orosz Monacóként emlegetett, Moszkvától nyugatra fekvő, nem hivatalosan Rubljovkaként emlegetett körzetben élő maréknyi milliárdos oligarcháról az orosz tömegirodalomban, ez a kép mennyiben különbözik a hétköznapi sztereotípiáktól, s milyen indítékok állhatnak a jelenség eltérő tematizálása mögött.

15.00–15.20 Szünet

15.20–18.00 Nyelvtudomány szekció

*Szekcióvezető: Dr. Laczkó Krisztina*

15.20–15.40 Markó Anita

ELTE – EJC

*A hazugság mint performatívum*

„Márpedig addig élsz, amíg szemrebbenés nélkül bárkinek a pofájába tudsz hazudni.” (Bartis Attila: *A nyugalom*) Bármennyire vitaindítóan is tűnhet Bartis Attila fenti idézete, egy azonban biztos: nem tudunk nem hazugságba botlani. Legyen szó etikáról, pszichológiáról, retorikáról, filozófiáról vagy akár szépirodalomról, (a mindennapi életet nem is említve). Már az ókor óta minden rendes filozófus vagy esszéíró igyekszik hozzászólni a témához, hiszen akármennyire is húzódozunk a nagyon is negatív konnotációval bíró kifejezéstől, be kell látni, hogy alapvető emberi tevékenységről beszélünk. Tehát emberi, nyelviségünkből fakad, de tevékenység-e? S ha az, akkor miként működik? Ez lenne az a kérdés, amit Bartis Attila: *A nyugalom* című regényén keresztül szeretnék megvizsgálni még hozzá az előbb említett félmondatnak a fényében, miszerint a hazugság a nyelvnek egy igen érdekes, önmagát dekonstruáló képződménye. Az példákon keresztül jól látható, hogy bár a hazugság nehezen tehető transzparenssé, mégis mint beszédaktus, „tevékenység” értelmezhető. Ráadásul nem egy ritkán megjelenő performatívumról van szó, hanem egy a mindennapokban is számtalanszor előforduló jelenségről.

### XIII. Eötvös Konferencia

15.40–16.00 Fazekas Boglárka

ELTE – EJC

*„Ne idegeskedj, hanem oda!” – Térjelölés a Besenyő családnál*

A L'art pour L'art társulat tagjai 1986 óta a magyar abszurd humor egyik legjelentősebb képviselői. Írásaikban, előadásaikban gyakran jelenik meg a nyelvi játék, s ez különösen igaz abszurd szappanoperájukra, A Besenyő család életére. A szavak, szólások elferdítésével, sajátos szerkezetű mondataikkal egy olyan abszurd világot hoznak létre, ahol semmit nem úgy kell érteni, ahogy azt elsőre gondolnánk. Vagy mégis? Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogyan reprezentálódik a jelenetekben a tér, a szereplők hogyan képezik le az őket körülvevő fizikai világot. Ehhez három Besenyő család-epizódot választottam: A szépségvetélkedőt, A Besenyő család álmát, valamint A Besenyő család szilveszterét. A jelenetek ugyan előre megírt szövegek, az előbeszéd abszurd reprezentációi, így nagy számban fordulnak elő bennük az elsősorban beszéltnyelvi jelenségek, mint például a deixis, azaz a nyelvi rámutatás. Ez a nyelvi művelet nagy hangsúlyt kap a térreprezentációban is, ám ez többet jelent annál, mint az itt és ott mutató névmások gyakori használata.

16.00–16.20 Csejtei Dóra

ELTE – EJC

*A formulaviccek és a narratív viccek pragmatikai vizsgálata*

Előadásomban két vicctípust, a formulaviccet és a narratív viccet szeretném vizsgálni pragmatikai szempontból, azaz, hogy a kontextualizáció milyen szerepet játszik a humorosság kialakításában, illetve mely fogalmi sémák és forgatókönyvek aktiválódnak a kontextualizáció során az elvárható kontextus helyett. A *Magyar Néprajzi Lexikon* definíciója szerint a többnyire eseménytelen és szereplők nélküli formulavicc *„lényege a rövidség, lelke a poén (csattanó), melyet nem szabad lelőni: elrontani vagy előre elmondani ill. elfeledni”*, míg a narratív vicc (idegen szóval szüzsé), amelynek legalább egy, de általában több szereplője is van, történetet beszél el. Előbbiek esetében a *„Mi az abszolút?”*- típusú vicceket, utóbbiaknál az állatvicceket, azon belül is az ún. nyuszikás vicceket szeretném részletesebben bemutatni. Előadásom kiinduló feltevése, hogy a viccek esetében a humorosság és a poén azon alapul, hogy egy könnyebben előhívhatónak tűnő kontextus helyett egy nehezebben előhívható kontextus válik relevánssá, mind a formulaviccek, mind a narratív viccek esetében.

16.20–16.40 Szilvási Andrea

Comenius

*A magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának néhány kérdése Szlovákiában*

Annak ellenére, hogy a magyart – különféle tévhitekből kifolyólag – „kisnyelvként”, ill. „kevésbé tanított idegen nyelvként” tartja számon a köztudat, az utóbbi években, évtizedekben Magyarországon és annak határain túl, így Szlovákiában is fokozódott az érdeklődés a magyar mint idegen nyelv tanulása iránt. Előadásomban ennek a ténynek a szlovákiai hátterével, okaival, a magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának szlovákiai intézményrendszerével, az oktatás különféle, speciálisan Szlovákiára jellemző formáival és kereteivel, ill. a szlovák anyanyelvű magyarnyelv-tanulókkal kívánok foglalkozni. A tanulók kapcsán szeretnék röviden kitérni a magyar mint idegen nyelv belső tipológiájára, ill. részletesebben foglalkoznék a szlovákiai magyarnyelv-tanulók típusaival, motivációjával, a magyar mint idegen nyelv számukra nehézséget okozó részterületeivel, valamint egy – szlovák anyanyelvű magyarnyelv-tanulók körében végzett – kérdőíves felmérés eredményeiről is beszámolnék.

16.40–17.00 Rédey János

ELTE

*Strukturalista, formális és kognitív nyelvelméletek nyelvtechnológiában használhatósága a szemantika felől*

A dolgozat néhány ismertebb strukturalista, formális (sausurriánus-, bloomfildióanus nyelvészet, generatív grammatika, HPSG) és a kognitív (kognitív szemantika) nyelvelmélet felől járja körül az alkalmazott nyelvtechnológia kiemelt jelentőségű kérdéseit. Azt próbálja meg bemutatni, hogy a világ és az arra vonatkozó nyelv kölcsönviszonya milyen, illetve hogy ez utóbbi, a nyelv, milyen problémákat vet fel mint az előbbi szűrője a nyelvtechnológia számára a nyelvi elemzés során. A probléma gyökerét abban látja, hogy szűrőként a nyelv nagyrészt az ember számára működtethető jelrendszer, nem pedig a számítógépes nyelvészet terén, ugyanis a számítógép maga az emberi elmével szemben nem rendelkezik semmiféle kézzelfogható valóságismerettel, amely valóságismeret mintegy háttértudás bújjik meg a nyelv mögött. Ez az a fő kérdés, amelyet a formális nyelven írt gépi input elhanyagolható mértékben tudott csak figyelembe venni. Ez a dolgozat a kérdést vizsgálva egy-egy példán szemlélteti a valóság és a nyelv között levő eme szoros kapcsolatot annak érdekében, hogy minél jobban megközelíthetővé, érthetővé váljon a probléma természete, összetettsége, egyúttal bemutatja a felsorolt nyelvelméletek lehetséges válaszkísérleteit, amelyek tükrében aztán a nyelvtechnológia szemszögéből értékeli azokat. A dolgozat végül egy nyelvtechnológiából vett példa, az idióma alapján mutatja be a fennálló nehézségeket a szemantikára fókuszálva.

### XIII. Eötvös Konferencia

17.00–17.20 Szabó Ágnes

ELTE

*Szókincsvizsgálat teszt és képleírás segítségével*

Jelen kutatásban 10 éves gyermekek aktív szókincset vizsgálom. A vizsgálatban 8 lány és 8 fiú vett részt, mindannyian ép fejlődésűek. Korábbi kutatásaim és egyetemi tanulmányaim során lehetőségem volt megtapasztalni, hogy a használatban lévő szókincsvizsgálati tesztek nem mindig adnak objektív eredményeket. Gyakori például, hogy a képmegnevezés során az igéket jelölő ábrát is főnév segítségével nevezik meg a vizsgálati személyek. Problémát jelenthet a tesztek elvégzése során, hogy a gyermek csak egy szóval nevezheti meg az adott képet. Ilyenkor nem biztos, hogy a szót nem ismeri; gyakori, hogy csupán a kép alapján nem jött rá, vajon melyik szóra is gondoltak a teszt készítői. Jelen kutatásban a LAPP teszt elvégzése mellett a vizsgálatban részt vevő gyermekek egy képleírasi feladatot is kaptak, melyet digitálisan rögzítettem. A LAPP 3-8 eljárással, az aktív szókincs vizsgálható. A teszt 96 képet tartalmaz, melyeket segítség nélkül kell felismerniük a vizsgált személyeknek. A teszt 22 igét és 74 főnevet jelölő képet tartalmaz. A képleírás során vizsgáltam a gyermek által mondott leírás hosszát, illetve az előforduló szavakat (a szavak számát, szófaját, változatosságát). A két eredmény összehasonlításával pontosabb képet kaptam a gyermekek szókincséről. A kutatáshoz szükséges statisztikai elemzéseket az SPSS 13. programmal végeztem.

17.20–17.40 Tóth Dániel

ELTE – EJC

*A múlt idejű igealakok – kiemelten a perfectum – használatának, analitikus igei keretének kontrasztív vizsgálata a holland Algemeen Dagblad és a német Süddeutsche Zeitung online cikkeinek alapján*

Minden jelenleg létező indoeurópai nyelvben megfigyelhető a tendencia, hogy a komplexebb, szintetikus szerkezetek helyét az idők folyamán – természetesen különféle mértékben – analitikusok veszik át. Nincs ez másképp a mai német és a holland nyelvben sem: példa rá a névelő fokozatos elterjedése és megszilárdulása a korábbi flexiós végződések rovására vagy a birtokos eset gyakori körülírása a „von” prepozícióval a mai németben (a hollandból a birtokos – mint minden más eset – mára már teljesen eltűnt, csak néhány régi, állandósult szókapcsolatban fedezhető még fel a nyoma). Kutatásom során az analitizálódás egy sajátos formáját vettem górcső alá, az összetett múlt idő elterjedését a korábbi egyszerű elbeszélő múlttal (német „Präteritum”, holland „onvoltooid verleden tijd”) szemben. Ehhez két napilap, a holland *Algemeen Dagblad* és a német *Süddeutsche Zeitung* online cikkeit hívtam segítségül, azt vizsgálva, hogy a melyik nyelvben milyen esetben melyik igeidő dominál. Külön figyelmet szenteltem ezen felül a perfectum igei keretének megvalósulására fő- és mellékmondatokban, ill. arra, hogy mennyire felel meg ez a fajta publicisztikai szerkesztés a köznyelvi nyelvhasználatnak.

17.40–18.00 Szegi Ádám

KJF

*Nyelvi vadon*

Az előadás egy nyelvoktató program tervét mutatja be, amely a legsikere-  
sebb nyelvtanulók (pl. Mezzofanti, Lomb Kató) módszerére épül: a nyelv  
(szókincs és nyelvtan) önálló, játékos felfedezése olvasott, hallott szövegek-  
ből. Feltesszük a kérdést: miért okozhat ez nehézséget az átlagembernek, és  
mi a baj a hagyományos módszerekkel? Miként lehet ezt a rendkívül ered-  
ményes, jól bevált – és egyben örömteli, izgalmas – utat elérhetővé tenni  
az emberek legszélesebb körének, a 21. század lehetőségeivel? Hogyan se-  
gítheti ezt egy szoftver, és milyen szövegek lehetnek alkalmasak? Mik se-  
gíthetik a motiváció fenntartását, hogy a létrejövő program népszerűsége  
akár a Facebookéval vetekedhessen? Milyen igényeket támaszt a mai kor és  
a mai generáció, és mi lehet ebben az, ami egyetemes? Szó esik a visszajelzés  
fontosságáról, az időtényezőről a memória tükrében, a szavak ismeretének  
szintjeiről, az épp megfelelő nehézségű mondatok kiválasztásáról, a pasz-  
zív szövegértés és aktív szövegalkotás elsajátításáról, az érzelmi szempon-  
tok jelentőségéről, valamint a személyre szabás lehetőségeiről, miközben a  
program konkrét működéséről, használatáról is képet kaphatunk.

18.00–18.10 Szünet

18.10–21.40 Filozófia szekció

*Szekcióvezető:* Dr. Faragó-Szabó István

18.10–18.30 Hangai Attila

ELTE – EJC

*A tapintás Arisztotelésznél*

Előadásomban Arisztotelész tapintásra vonatkozó elméletét vizsgálom né-  
hány szempontból. (1) *Tárgyai* a testek mint testek, azaz az elemek alapve-  
tő ellentétpárjai. Minthogy az érzékelés a forma befogadása az anyag nél-  
kül, a tapintás esetén ezeket az ellentéteket fogadja be a lélek, ezért ekkor  
nehezen megkülönböztethető a formai és az anyagi változás. (2) *Szerve* az  
érezkelt minőségek között középen áll. Ez a megfogalmazás azonban nem  
nyilvánvaló, már csak azért sem, hiszen az is kérdéses, hogy mi egyáltalán a  
szerv (a hús vagy valami a szívben). (3) Az érzékelés ezen módja a legalap-  
vetőbb (talán az ízleléssel együtt), hiszen a többi mód nélkül is meglehet egy  
élőlényben, azonban önmagában is teljes értékű – bár alacsonyabb szintű –  
állattá teszi birtokosát. A szerv kérdésének homályossága miatt az egyedül  
tapintással bíró élőlények nehezen azonosíthatók, ezért a növények és álla-  
tok közötti határ kijelölése nehézséget okoz a természetkutató számára. (4)  
Továbbá a tapintáshoz tartozik a *közös érzék*, amely úgy tűnik elég magas  
kognitív funkciókra teszi képessé az élőlényt, talán még a *phantasia* tevé-  
kenységeire is, ezért meglepő lenne jelenléte az egyszerű életformát mutató  
lények között.

### XIII. Eötvös Konferencia

18.30–18.50 Szilvay Máté

ELTE – EJC

*Az égi háború*

A kereszténységben határozott kép él arról, hogy valamikor az ősidőben – de már a világ teremtése után – az angyalok egy része fellázadt Isten ellen. A háború a lázadó seregek leverésével ért véget, a legyőzöttek pedig letaszítottak a pokolba: ők a bukott angyalok. Csakhogy erről a háborúról nem tudósít minket a Biblia – csakúgy, ahogy Lucifer sem szerepel benne, hiába tölt be az ő alakja olyan meghatározó helyet az európai kultúrában. Adott tehát a kérdés: milyen források beszélnek el az égi háborút? Kik harcoltak, ki vezette őket és hová is taszítottak le? És ezekből adódóan: mit gondolt az ószövetségi zsidóság, vagy éppen Szent Pál az „ördögökről”, az „angyalokról” és a „túlvilágról”?

18.50–19.10 Molnár Bálint

ELTE – EJC

*Az Egész folyamata Hegel fenomenológiájában*

Hegel gondolkodásában alapvető a valóságnak mint dinamikus, organikus, ellentmondásokkal terhelt mégis egységes egészé kibomló folyamatnak (*der Prozess*) a felfogása. A dolgozat az abszolút idealizmus ezen kulcsfogalmának vázlatát igyekszik adni Hegel korai fő művén *A szellem fenomenológiáján* keresztül bemutatva. Nagy hangsúlyt kap a folyamat elveinek, működési mechanizmusainak feltárása: a kezdetben szilárd ellentmondásban rögzített fogalmak vonatkoztatottságának és egységének bemutatása mellett mérvadó Hegel kiinduló koncepciója, miszerint a *Fenomenológia* a 'tudat tapasztalatának tudománya' a szellem olyan önmegismerése, amelynek Odüsszeiája - kifejtése/kifejlése - rendezett, rendszerezett egész. Ezért mint útjelzőket fel kell mutatni azokat a pontokat, ahol a szellem korábbi álláspontját meghaladva magasabb szintre érkezik, vagyis jelésszerűen az átmenet (*der Übergang*) problémájának is tematizálnia kell. Végül rámutatok arra, hogy Hegel folyamatelvű megközelítése nem egyszeri eset a filozófia történetében, hanem egy nagyívű gondolkodói hagyományba illeszkedik szervesen, melynek láncszeme a 20. századi folyamatfilozófia megteremtője, Whitehead is.

19.10–19.30 Prokk Balázs

ELTE

*Apróbb és jelentősebb mozzanatok Kierkegaard vallás és Újkor kritikájában*

„*A halálos betegségben*” a már Isten színe előtt létező teológiai Énnel, önmagát Istenben kell megalapoznia, s ez a hit formulája, az egzisztencia fejlődésének csúcsa. Csak ebből a vallási szférából érthető meg igazán, hogy miért bűn az esztétikai és az etikai állapotba tartozó alacsonyabb rendű létezés. Kierkegaard saját korát az esztétikai stádiumban véli felfedezni, s utolsó, vallási-írói korszakában ennek ad hangot, nemcsak vallás (*A keresztény hit iskolája*), hanem Újkor („*A halálos betegség*”, és az „*Eine Gelegenheitsrede: aus Anlass einer Beichte*”) kritikájának is ekkor talál hangot. Ez utóbbiakat párhuzamosan is olvashatjuk, – a fordulat utáni – Heideggernek a „*Világkép-kora*” című írásával, s annak terminusaival. Előadásomban be szeretném mutatni, hogy a Taubes által csak antikommunista-kiáltványként emlegetett „*Eine Gelegensrede*” és Heidegger *Világkép-korának* terminusai nem érthetőek tisztán, ha nem ismerjük ezekhez Kierkegaardnak a személlyel kapcsolatban kidolgozott fogalmait.



19.30–19.50 Takó Ferenc – Tóth Olivér István

ELTE – EJC

*Dixit insipiens*

Az előadásunkat megalapozó kutatás kiindulópontját egy filológiai sejtés jelentette. E szerint a mondat, melyet Kierkegaard *Filozófia morzsák* című műve „Propositio”-jának elejére helyez („A kérdést a tudatlan [Uvidende] teszi fel, aki azt sem tudja, mi indította arra, hogy ekképpen kérdezzen”) nem más, mint bújtatott parafrázisa azon mű címének, melyet Gaunilo írt válaszul Szent Anzelm Monologionjára (*A balgatag [insipiens] nevében*). A véletlen egybeesés lehetőségét természetesen nem formai, hanem tartalmi egybecsengések alapján zárhatjuk csak ki. Előadásunkban röviden áttekintjük az Anzelm és Gaunilo közti „párbeszédet”, megkíséreljük igazolni az említett filológiai sejtést, s bemutatjuk, miként járul hozzá mindez a Filozófia morzsák értelmezéséhez.

19.50–20.10 Takács Orsolya

ELTE – EJC

*Fluidum – Gabriel Marcel filozófiájának interszubjektivitása*

„A jelenlét valóság, egyféle fluidum, és tolunk mindössze az függ, hogy átjár-e bennünket, nem pedig az, hogy eloidézzük – így ír Gabriel Marcel, a „keresztény egzisztencializmus” legmeghatározóbb képviselője Az ontológiai misztérium tételezése és konkrét megközelítései címu művében. A Marcel gondolkodásában kulcsszerepet játszó fogalmak, mint a jelenlét, a teremtő huség vagy a diszponibilitás, arra mutatnak, hogy filozófiájának középpontjában az interszubjektivitás áll, míg tekintélyes kortársa, Heidegger gondolkodásában a közösség, az autentikus emberi kapcsolatok jelentősége háttérbe szorul. Előadásom annak bemutatására épül, hogy Gabriel Marcel gondolatai válaszáértékűek a heideggeri „egzisztenciális szolipszizmus”-ra, így nem elhanyagolható néhány alapvető kérdésben – mint például a halál-felfogásuk tekintetében – a két filozófus gondolatainak összevetése. Marcel filozófiájában az „akárki”-vel szemben a diszponibilis ember áll, és a halál tudatosítására a „halálhoz való elorefutás”-t felváltja a Másik elvesztése, mely egyúttal önelvesztést is jelent. A heideggeri Dasein csak így válhat közösségivé.

20.10–20.20 Könyvbemutató

*A Filozófia Műhely ...de van benne rendszer című kötetének bemutatója*

A kötetet bemutatja Horváth László, a Collegium igazgatója

### XIII. Eötvös Konferencia

20.20–20.40 Szarka Alexandra

ELTE – EJC

*A valódi altruista cselekedet nyomában*

Az emberi természetről szóló vizsgálódásokban mindig is központi szerepet játszott az egoizmus – altruizmus problémája és az ehhez szorosan kapcsolódó kérdés: vajon létezik-e valódi önzetlen cselekedet? Előadásomban az altruizmus speciális, pszichológiai megközelítéseit vizsgálom filozófiai szemszögből, olyan kortárs morálfilozófusok elméleteire támaszkodva, akik szerint a segítő cselekedetet kiváltó *motiváció* alapján lehet meghatározni, hogy mit tekinthetünk altruista cselekedetnek. Kutatásait alátámasztó modellek során arra engedhetünk következtetni, hogy a legtöbb segítségnyújtás valójában nem más, mint az altruizmus álarca mögé bújt egoizmus, és a valódi önzetlen cselekedethez csak az *empátia* érzésén keresztül vezethet az út.

20.40–21.00 Hérány Ferenc

SZTE

*Az emberközpontság környezetetiki kritikájának kritikája*

A kortárs környezetetika a hagyományos nyugati gondolkodás emberközpontságának határozott elutasításaként jött létre az 1970-es években például Richard Sylvian fellépésével. Az új diszciplína egyrészt az ember erkölcsi felsőbbrendűségét kérdőjelezte meg, másrészt racionális érvekkel igyekezett bebizonyítani, hogy maga a természeti környezet egésze, és annak nem-emberi összetevői nemcsak eszközértékkel, hanem belső értékkel is rendelkeznek. Rövidesen az egymással gyakran vitázó környezetetiki iskolák széles palettája alakult ki. Például John Passmore kimondottan védelmezi az emberközpontságot, és ezen az alapon keresi a globális környezeti krízis orvoslásának etikai lehetőségeit. Előadásomban arra a kérdésre keresek választ, hogy az emberközpontság ellenes környezetetiki irányzatok kritikája mennyiben releváns a nyugati etika három nagy ideológiai hátterére külön-külön vonatkoztatva, nevezetesen a görög filozófiára, a zsidó-keresztény hagyományra és a kartézianus-újkori szellemiségre.

21.00–21.20 Kapelner Zsolt

ELTE – EJC

*Megjegyzések az antiesszencializmushoz*

Az antiesszencializmus – a doktrína, amely elutasítja a lényeg metafizikai fogalmát – a kortárs metafizika eretnek tanai közé tartozik. Olyan elképzelés, mely a legtöbb szerző szerint, ha igaz volna, lehetetlenné és értelmetlenné tenné a metafizikai vizsgálódásokat. Ahogy E. J. Lowe, a téma egyik jelentős szakértője írja: „*az antiesszencializmus elkötelez minket az antirealizmus mellett is, mégpedig egy olyan átfogó antirealizmus mellett, ami már bizonyosan inkohérens*”. Az antiesszencializmus, az átfogó antirealizmussal, szkepticismussal és relativizmussal egyetemben *veszélyes* elmélet, mely ellen minden fronton harcolni kell. De vajon honnan ez a mélyről jövő ellenszenv az antiesszencializmussal szemben? Csakugyan ellehetetleníti a metafizika egészét, ha feladjuk az elképzelést, miszerint a dolgoknak vannak lényegi tulajdonságai? Előadásomban az antiesszencializmus két, véleményem szerint leginkább tartható formáját mutatom be, melyekről azt szándékozom megmutatni, hogy egyáltalán nem járnak együtt a metafizika feladásával, jöllehet, e diszciplína néhány alapvető jellegzetességének újragondolására készítenek.

21.20–21.40 Gyöngyösi Megyer

ELTE – EJC

*Perspektivitás és nyelv  
Egy prózahagyomány „filozófiája”*

A 20. századi magyar epika egyik meghatározó hagyományvonala, a Kosztolányi–Esterházy-féle elbeszéléshagyomány jellemzőinek megállapítása igen gyakran két – egymással is összefüggésben lévő – aspektuson nyugszik. Az egyik az elbeszélismódot több tekintetben is meghatározó perspektivizmus, a másik a prózai alkotásoknak több-kevesebb bátorsággal tulajdonítható nyelvfelfogás. Mindkét fogalom filozófiai értelmezhetőséggel bír. Előadásomban előbb a perspektivitás és a nyelv fogalmának nietzschei felfogásáról esik szó, majd kísérletet teszek arra, hogy jelezzem ennek kapcsolatát néhány más filozófus – így például Humboldt, Wittgenstein vagy Derrida – elgondolásaival. Mindez lehetőséget teremt a Kosztolányi Dezső és Esterházy Péter nevével fémjelzett prózahagyomány stiláris és narratív jellemzőinek alaposabb megértésére, valamint arra, hogy jobban megválaszolhatóvá váljék a szerzők egy időben zajló kanonizációjának (illetve újralfedezésének) kérdése.

21.40–22.00 Zárzó

